

Πορευθόντες

μαθητεύατε πάντα τά ἔστιν (Μαρκ. κκ. 19)

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ "ΠΟΡΕΥΘΕΝΤΕΣ"

Μία δραματική κοινότης της έπαρχίας Νιγηρίας η Λαϊκή Κέννα μετά την θεία λειτουργία έμπροσθετά στον ναό της. (Ίδε σελ. 24 - 25)

ΤΕΥΧΟΣ 26

ΕΤΟΣ Ζ' 1965 (II)

Περιεχόμενα:	Καθηγητοῦ Παραγ. Δημητροπούλου: Η βασιλεία τοῦ Θεοῦ ως μία τηρία Εξωτερικῆς Ιεραποστολῆς	18
	· Αρχιμ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου: Κοντά στοὺς δραματικούς της Δυτικῆς Κέννα	24
	· Αρχιμ. Eugene Smirnoff: Ρωσικὲς Ιεραποστολές	29
	· Ηλία Βούλγαράκη: Ιεραποστολὴ καὶ ἐνότης ἐξ ἐπόψεως θεολογικῆς	31

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΩΣ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ*

1. Η Βασιλεία του Θεού ἀποτελεῖ βασικήν ἀλήθειαν, τὴν ὅποιαν ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμᾶς αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Καθὼς δὲ ὁ ἔδιος λέγει, «ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἔως Ἰωάννου ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία του Θεού εὐαγγελίζεται» (Λουκ. ισ' 16), ἀρχικῶς μὲν διὰ στόματος Ἰωάννου του Προδρόμου, κηρύσσοντος μετάνοιαν, «ἵγγικε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. γ' 2, δ' 17), ἐπειτα δὲ καὶ ὑπ' αὐτοῦ του Χριστοῦ, διστις ἀρχεται τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, ὡς κήρυξ του εὐαγγελίου τῆς βασιλείας του Θεού, λέγων: «πεπλήρωται ὁ καιρὸς καὶ ἕγγικεν ἡ βασιλεία του Θεού» μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε τῷ Εὐαγγελίῳ» (Μάρκ. α' 14-15). Τῆς δὲ ὥρας διδασκαλίας αὐτοῦ διήκει ἡ ἰδέα τῆς βασιλείας ὡς τινος ἀπτῆς πραγματικότητος, εἰς τὴν ὅποιαν οὗτος ἀποδίδει ὑπερτάτην ἀξίαν, τὴν ὅποιαν ἔκαστος ἄνθρωπος ὀφείλει γὰρ καταβάλῃ πᾶσαν προσπάθειαν γὰρ ἀποκτήσῃ (Ματθ. ια' 22, Λουκ. ιστ' 16). Εἰδικῶς δὲ εἰς τὴν ἐπὶ του ὅρους δημιλίαν του (Ματθ. ε' 1-12) διαγράφει καὶ τὰ προσόντα, τὰ ὅποια πρέπει τις ἀπαραιτήτως γὰρ ἔχῃ διὰ γίνη μέλος τῆς Βασιλείας του.

Ἐκ τούτων ἔπειτα διὰ Ἰησοῦς ἤρξατο τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ μὲν ἀφετηρίαν τὴν Βασιλείαν του Θεού, καὶ σκοπὸν γὰρ διασαφήσῃ τὸ ἀκριβὲς νόημα αὐτῆς. Η διασάφησις αὐτῇ ἡτο τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα, καθόσον μεταξὺ τῶν συγχρόνων του Κυρίου Ἰουδαίων ἐπεκράτη ἡ φευδής ἰδέα περὶ κοσμικῆς βασιλείας του Θεού, ἀπασι δὲ αἱ λεγόμεναι παραβολαὶ τῆς βασιλείας ἀναφέρονται εἰς τὴν διασάφησιν ταύτην. Ὕπαρχουν ἐπίσης εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ πλεῖστα ὅσα σημεῖα ἔτι μᾶλλον σαφῆ ἢ αἱ παραβολαὶ τῆς βασιλείας, τὰ ὅποια δοηθοῦν ἡμᾶς γὰρ ἀναγθῶμεν ἀσφαλῶς καὶ ἀλαθήτως εἰς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῆς Βασι-

λείας του Θεού. Οὕτω, τὸ ἐναρκτήριον κήρυγμα του Χριστοῦ μετὰ τὴν σύλληψιν καὶ φυλάκισιν Ἰωάννου του Βαπτιστοῦ ἔχει θέμα τὴν Βασιλείαν του Θεού ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν δληγ διδασκαλίαν αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει διὰ τὸ ἐναρκτήριον τοῦτο κήρυγμά του εἰχεν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ καταστήσῃ προσιτὴν εἰς ἡμᾶς τὴν ἔννοιαν τῆς Βασιλείας του Θεού, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ γὰρ δυνάμεθα γὰρ συνεργαζόμεθα μετὰ του Θεοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐγκαθιδρύσεως αὐτῆς εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν καὶ τῶν ἀλων ἀνθρώπων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἵνα καὶ δι' ἴδιων προσπαθειῶν ἀποδειχθῶμεν ἀξια μέλη καὶ κληρονόμοι αὐτῆς. Η φράσις του Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου «κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας του Θεοῦ» (Μάρκ. α' 14) εἶναι λίαν ἐγδεικτικὴ τῶν τοιούτων σκοπῶν τῆς διδασκαλίας του Ἰησοῦ, διότι εἶναι συντομωτάτη περίληψις μακροτάτου κηρύγματος, ἐν τῷ ὅποιῳ οὗτος προφανῶς ἀνέπτυσσεν ἐν πλάτει τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν τῆς Βασιλείας του Θεοῦ, καὶ του ὅποιου ἡ κατακλείς ἦτο: «μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε τῷ εὐαγγελίῳ» (Μάρκ. α' 15). Τοῦτο φαίνεται σαφέστερον ὅξις σων περιεκτικῶς λέγει δι Ματθαῖος, γράφων: «καὶ περιῆγεν δῆλην τὴν Γαλιλαίαν δι Ιησοῦς διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας» (Ματθ. δ' 23, θ' 35). Η περιεκτικότης του χωρίου τούτου γεννᾷ δεσμών ἀδεβαίοτητά τινα ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον του κηρύγματος τούτου του Ἰησοῦ, ἡτις δημιώς διασκεδάζεται πλήρως διάλγον μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτοῦ του Ἰησοῦ, παρουσιάζοντος ἑωυτὸν ὡς τὸν ἀρχηγὸν τῆς βασιλείας καὶ ἐν τῇ ἰδιότητι αὐτοῦ ταύτη καλεῖ τοὺς ἀδελφούς Σίμωνα καὶ Ἀνδρέαν γὰρ ἀκολουθήσουν αὐτὸν καὶ δεσμοὶ αὐτοὺς μετ' αὐθεντικότητος τοιαύτης, ἢν οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων διενοήθη ποτὲ γὰρ ἀξιώσῃ δι' ἔκυτόν, διετούτης ποιήσει αὐτοὺς «ἀλιεῖς ἀνθρώπων» (Ματθ. δ' 18, 19, Μάρκ. α' 16, 17). Εἰς ἀλλαχεις περιστάσεις ἀπαιτεῖ μετ' ἀσυνήθους διὰ κοινὸν ἀνθρώπου αὐθεντίας, ὡς τις βασιλεύς, ἀπόλυτον αὐταπάργησιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς αὐτὸν ἀ-

(*) Διάλεξις γενομένη τὴν 20ην Νοεμβρίου 1964, ἐν τῇ αίθουσῃ του Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου Θεσσαλονίκης τῇ εὐγενεῖ παρακλήσει του Συλλόγου τῶν «Φίλων τῆς Οὐγκάντα» πρὸς τόνωσιν τῆς κινήσεως πρὸς ἔξωτερηκήν ιεραποστολικήν δρᾶσιν.

πὸ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, οἵτινες διφείλουν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ πάντα χάριν αὐτοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου του (Ματθ. ι' 37-39, ιστ' 25, Μάρκ. η' 35. Λουκ. θ' 23-24), καὶ θεοῖς οἵτι «μακάριός ἐστιν δὲ ἔαν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἑμοί» (Ματθ. ια' 6) καὶ «δὲ ἀν σκανδαλίσῃ ἔνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστεύοντων εἰς ἡμέας, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος δινικὸς εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης» (Ματθ. ιη' 6, Μάρκ. θ' 42, Λουκ. ιζ' 1-2). Πρὸς τούτους ἀξιοῖς ἀκλόγητον εἰς αὐτὸν πίστιν ὑποσχόμενος· «πᾶς οὖν ὅστις διμολογήσει ἐν ἡμῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, διμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς», ἐνῷ συγχρόνως προειδοποεῖ· «ὅστις ἀργήσηται με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀργήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς» (Ματθ. ι' 32-33, Μάρκ. η' 38, Λουκ. ιβ' 8-9).

Γενικῶς δὲ Ἰησοῦς προσκαλεῖ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀδιάφορον δὲν ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους, νὰ ἀρουν ἐπὶ τῶν ὅμιων αὐτῶν «τὸν ζυγὸν» αὐτοῦ (Ματθ. ια' 29-30), διεκδικῶν δι' ἑαυτὸν αὐθεντίαν ἀνωτάτου ἀρχοντος καὶ νομοθέτου, ὅστις ἔχει ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ δικαίωμα γὰρ ἀρχῆς ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ὑπερτάτην νομοθετικὴν ἔξουσίαν νὰ τροποποιῇ τὸν γόριον τοῦ Μωϋσέως καὶ νὰ θέτῃ νέον, τὸν γόριον τῆς ἰδικῆς του Βασιλείας (Ματθ. ε' 17). Ἀξιοῖς ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς του τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τοῦ γόριου του, λέγων ὅτι δὲς ἀν λύσῃ ἔστω καὶ μίαν τῶν ἐλαχίστων ἔντολῶν αὐτοῦ, δὲς παραδίδει ἐν συγχείᾳ (Ματθ. ε' 17-ζ' 12), «καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, δὲς δὲν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν», καὶ θεοῖς περαιτέρω ὅτι «ἔαν μὴ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν περισσεύσῃ πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ τῶν φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ε' 19-20). Τοὺς ἀκούοντας τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ποιοῦντας αὐτοὺς παρομοιάζει πρὸς ἀνδρα φρόνιμον, ὅστις ἔκτισε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, τὴν δοποῖαν ἐπελθόντες οἱ ἄνεμοι, αἱ βροχαὶ καὶ οἱ ποταμοὶ δὲν γέμισσαν νὰ κρημνίσουν «τεθειελίωτο γάρ ἐπὶ τὴν πέτραν» (Ματθ. ζ' 24-25), ἐνῷ δὲ μὴ ποιῶν αὐτοὺς «διοιωθήσεται ἀγδρὸς μωρός, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον», (Ματθ. ζ' 26). Πάντα ταῦτα σημαίνουν ὅτι δὲ Ἰησοῦς θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς τὸν μοναδικὸν φορέα καὶ ἐν ταῦτῃ τὸν μοναδικὸν ἄρχοντα τῆς Βασιλείας του Θεοῦ.

Εἰς ἀλλας περιπτώσεις εἶναι περισσότερον σφῆς. Ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, τοῦ ἐκπροσώπου τῆς κοσμικῆς ἔξουσίας, ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει αὐτοῦ: «Σὺ εἶ δὲ βασιλεὺς τῶν Ιουδαίων;» (Ιωάν. ιη' 33) ἀποδέχεται ὅτι εἶναι βασιλεύς, ἀλλ' ἔξηγει «ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου·

εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται δὲν οἱ ἐμοὶ ἥγανοντο, ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις» (Ιωάν. ιη' 36). Ἐν ἀλλας λέξεσιν δὲ Ἰησοῦς ποιεῖ σαφές ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὔτε φύσεως κοσμικῆς εἶναι, ὡς οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἐποχῆς του ἐπίστευον περὶ τῆς βασιλείας του Θεοῦ, οὔτε στηρίζεται ἐπὶ κοσμικῶν δυνάμεων. Ωσαύτως, διλγας στιγμὰς πρὸ τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως του, εἰς ἐρώτησιν τῶν μαθητῶν του ἔαν με προσθετεί νὰ ἀποκαταστήσῃ εἰς τὸν παρόντα χρόνον τὴν βασιλείαν του Ἰσραὴλ, τὴν δοποῖαν προφανῶς ὑπελάμβανον ὡς βασιλείαν ἐγκάρδιου, ἀπαντᾶ ἔμπιστας πώς ὅτι ἔχει ἡδη ἰδρύσει τὴν βασιλείαν του. Ἡ βασιλεία αὐτοῦ αὐτῇ, ἐν ἀντίθεσι πρὸς τὴν ἀντίληψιν περὶ ἐγκάρδιου βασιλείας του Ἰσραὴλ καὶ περὶ Μεσσίου ὡς κοσμικοῦ βασιλέως, εἶναι πνευματικοῦ καὶ παγκοσμίου χαρακτῆρος, ὡς σαφῶς οὗτος δηλοῖ, λέγων εἰς τοὺς μαθητάς του «οὐχ ἡμῶν ἔστι γνῶναι χρόνους ἢ καιρούς, οὓς δὲ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἴδιᾳ ἔξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος του Ἀγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἔσεσθε μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α' 6-8), προκαθορίσας καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν, τὸ δοποῖον ἀνέθηκεν εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ βασιλείᾳ του, ἡ δοποία ἔμελλε νὰ εἴναι οὐχὶ ἀπλῶς βασιλεία του Ἰσραὴλ, ἀλλὰ βασιλεία πνευματική καὶ παγκόρδιμος.

Περισσότερον σαφής ἀπάντησις εἰς τὸ ἀπασχολοῦν ὑμᾶς ἐρώτημα περὶ τῆς φύσεως τῆς βασιλείας, τὴν δοποῖαν δὲ Ἰησοῦς ἥλθε νὰ ἰδρύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς διδέται ὑπὸ αὐτοῦ εἰς τὴν ἔξης περίπτωσιν. «Οταν δὲ Πέτρος, εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Χριστοῦ «ὑμεῖς τίνα μὲ λέγετε εἴναι;» ὑμολόγησε· «σὺ εἶ δὲ Χριστὸς δὲν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος», δὲ Ἰησοῦς ἀπήγνησε· «μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, δὲς σὰρξ καὶ αἵμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' δὲ Πατήρ μου δὲν τοῖς οὐρανοῖς καλύψε σοι λέγω δὲς σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν καὶ πύλαι ἀδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. ιστ' 16-19).

Ἡ ἐκκλησία ἐνταῦθα ταυτίζεται πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔχει τὰ αὐτὰ οἰα καὶ ἐκείνη χαρακτηριστικὰ ὡς περιέγραψεν αὐτὴν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Πιλάτου, ἐξηγήσας ὅτι ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ὡς μὴ οὕτα ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οὔτε φύσεως κοσμικῆς εἶναι, οὔτε στηρίζεται ἐπὶ κοσμικῶν δυνάμεων. Τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα συμπίπτουν ἀπολύτως πρὸς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐκκλησίας, καθόστον καίτοι αὐτῇ δὲν στηρίζεται ἐπὶ ἐγκάρδιων δυνάμεων ἐν τούτοις εἴναι τόσον ἴσχυρὰ καὶ ἀκατάβλητος, ὥστε οὐδὲν αὐταὶ αἱ πύλαι τοῦ ἀδου δύνανται νὰ κατισχύσουν αὐτῆς. Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ θεοῖς οἵτις ἡμᾶς ἀπολύτως δὲ ἐκκλησία καὶ βασιλεία του Θεοῦ ταυτίζονται, εἴναι τὸ γεγονός δὲς δὲ Ἰησοῦς μεταβιβάζει εἰς τὴν ἐκκλησίαν του ἔξουσίας, τὰς δοποῖας μό-

νον δὲ ίδιος κατέχει καὶ δὴ καὶ τὴν ὑπερτάτην ἔξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν ἀμαρτίας. (Ματθ. ιστ' 19, ιη' 18, Ἰωάν. κ' 23), τὴν δποίαν ἀποδεδειγμένως μόνον ἐκεῖνος εἶχεν ἐπὶ τῆς γῆς (Ματθ. θ' 2, 6, Μάρκ. δ' 5, 10, Λουκ. ε' 20, 24). Οὐδὲ οὐδεὶς ἐπίσης ταυτίζει τὴν Ἐκκλησίαν μετὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὅταν λέγῃ πρὸς τοὺς μαθητάς του: «Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅσα ἂν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμέναι ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ὅσα ἂν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ» (Ματθ. ιστ' 19, ιη' 18). Καὶ ἀλλαχοῦ: «λάβετε Πνεῦμα Ἀγιον· ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἀμαρτίας ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατήτε κεκράτηνται» (Ἰωάν. κ' 23), δούς οὕτω «τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν» (Ματθ. ιστ' 19) οὐ μόνον εἰς τὸν Πέτρον, ὡς ἐσφαλμένως ἐρμηνεύουν οἱ Καθολικοί, διὰ νὰ στηρίξουν ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου τὸ παπικὸν πρωτεῖον, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἀποστόλους ὡς προσταμένους τῆς συνόλου ἐκ πολλῶν μελῶν ἀποτελουμένης Ἐκκλησίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο χωρίον ἐμφαίνει πλήρη ταύτισιν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ οὕτως, ὥστε αὐτῇ νὰ μὴ εἶναι μόνον ἐγκόσμιον καὶ δρατὸν θείον καθίδρυμα, ἀλλ' ἐν ταύτῃ καὶ ὑπερκόσμιον, οὐράνιον καὶ ἀδράτον τοιοῦτον, ἔχον καὶ ἀσκοῦν ἔξουσίας καὶ λειτουργίας ἐπιγείου τε καὶ οὐρανίου χαρακτῆρος. Περὶ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης διμιλῶν δικύριος διλίγον πρὸ τοῦ πάθους αὐτοῦ πρὸς τοὺς δώδεκα καὶ ἔξι ἀφορμῆς φιλογικίας «ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων» (Λουκ. κδ' 24), λέγει ρητῶς εἰς αὐτούς: «διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου» (Λουκ. κδ' 29-30), ἐν τῇ δποίᾳ «ὅ μείζων ἐν ὑμῖν» ὀφείλει νὰ συμπεριφέρεται «ώς ὁ γεώτερος καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν» (Λουκ. κδ' 26).

Οτι τοιαύτη εἶναι ἡ φύσις τῆς Ἐκκλησίας καθίσταται ἀγαντιρρήτως δῆλον καὶ ἐκ τοῦ γεγονότως δτι ὁ Ἰησοῦς ταυτίζει ἔαυτὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἔαυτὸν μὲν καλῶν ἀμπελον ἀληθινῆν, τοὺς δὲ πιστοὺς κλήματα, τὰ δποῖα ἐὰν μὲν μείνουν ἡνωμένα μετὰ τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου, ἡτοι τοῦ Χριστοῦ, ζοῦν καὶ φέρουν πολὺν καρπόν, ἐὰν δὲ ἔκκοποῦν ἀπ' αὐτῆς, ξηραίνονται καὶ εἰς οὐδὲν ἔτερον εἶναι χρήσιμα εἰ μὴ μόνον διὰ τὸ πῦρ (Ιωάν. ε' 1-7). Ἐν τῇ ἔννοιᾳ ταύτη καὶ ὁ Παῦλος δρίζει τὴν Ἐκκλησίαν ὡς «σῶμα Χριστοῦ», τοῦ δποίου μέλη μὲν εἶναι πάντες οἱ διὰ τοῦ Χριστοῦ σεσωμένοι, κεφαλὴ δὲ ὁ Χριστός (Ἐφεσ. α' 22-23, δ' 13, 15, ε' 23, Κολ. α' 18, Α' Κορ. ιδ' 27). Η παλαιοτάτη ἐπίσης ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις, οἱ πρῶτοι ἐκκλησιαστικοὶ Πατέρες, ἐν οἷς ὁ Χρυσόστομος, ὁ Κυπριανὸς καὶ ὁ Αύγουστῖνος (De Civit. Dei, XVII, c.1, PL, 41, 523) καὶ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς, ἡμέτεροι καὶ ξένοι, ὑπολαμβάνουν τὴν Ἐκκλησί-

αν ταυτίζομένην πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ὡς τοιαύτη εἶναι ὁ νέος Ἰσραὴλ καὶ ἐν τῇ ἔννοιᾳ ταύτη ὁ Κυπριανὸς ἐδίδασκεν «ἔξι τῆς Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει σωτηρία».

Η πίστις εἰς τὴν ἀλήθειαν δτι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ταυτίζονται εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις διὰ νὰ ἐννοήσωμεν δρθῶς τὴν οὐσίαν, τὴν φύσιν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ κόσμῳ. Ο Χριστὸς ἐλθὼν ἵνα ἰδρύσῃ τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, κατ' οὐδένα ἄλλον τρόπον ἥδυνατο νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀπτὴν ἐν τῷ κόσμῳ πραγματικότητα, εἰμὴ μόνον διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας του, τῆς δποίας τὰ μέλη εἶναι μὲν ἀνθρώποι, ἡ καταγωγὴ των ὅμως δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου (Ιω. ιε' 19), διότι ἔχουν γεννηθῆ ἀνωθεν, ἐκ τοῦ Θεοῦ (Ιω. α' 13, γ' 3), καὶ ὡς τοιοῦτοι εἶναι ἕκανοι νὰ ἰδουν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ (Ιω. γ' 13), καὶ νὰ ἐγγραφοῦν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων μελῶν αὐτῆς (Ἐδρ. ιδ' 23). Τούτους συγδέει ἀρρήκτως ἡ ἀγάπη, «ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολ. γ' 14), καὶ συγέχει καὶ συντηρεῖ εἰς ἔνότητα πίστεως καὶ πνεύματος τὰ τε μέλη πρὸς ἄλληλα καὶ τὸ ὅλον σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Η προστακτικὴ τῆς ἀγάπης πρὸς τὰ ἄτομα καθ' ἔκαστα καὶ συλλογικῶς πρὸς τὴν κοινότητα τῶν μελῶν εὑρίσκεται ἐν στενοτάτῳ συγδέσμῳ μετὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου τοῦ κηρύττειν «τὸ εὐαγγέλιον τῆς Βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν» (Ματθ. κδ' 14). Αλλ' ἡ ἀποτελεσματικότης τοῦ κηρυγμάτος τούτου ἔξαρτᾶται ὑπολύτως ἐκ τῆς ἐν ἀγάπῃ ἔνότητος τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοὺς δποίους ὡς κεφαλὴ τοῦ σώματος τῶν πιστῶν, οἱ δποίοι ἔμελοι νὰ ἀποτελέσουν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας του, ἀνέπειμφε πρὸς τὸν ἐπουράνιον του πατέρα ὡς ἐπιστέγασμα τοῦ κηρυγμάτος αὐτοῦ περὶ τῆς βασιλείας του: «Πάτερ ἀγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ὃ δέδωκας μοι, ἵνα ὥσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς» (Ιω. ιε' 11, 21), «ἴνα ἡ ἀγάπη, ἣν ἡγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ἡ κάγῳ ἐν αὐτοῖς» (Ιω. ιε' 26) καὶ «οὐ περὶ τούτων ἔρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστεύοντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἔμε, ἵνα πάντες ἐν ὥσι, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἔμοι καγῷ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἐν ὥσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ δτι σὺ μὲ ἀπέστειλας» (Ιω. ιε' 20-21).

2. Εξ ὅσων ἥδη εἶπωμεν προκύπτει δτι σκοπὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ ἔξαπλωθῇ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ νὰ περιλάβῃ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς πάντας τοὺς ἀνθρώπους οἰασθήποτε φυλῆς καὶ οἰουδήποτε χρώματος. Η ἔξαπλωσις αὐτὴ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς προϋποθέτει ἔξωτερικὴν ιεραποστολήν, ἡ δποία εἶναι καθῆκον πρώτιστον παντὸς γνησίου εἰς Χριστὸν πιστοῦ. Τὸ

καθήκον τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ ρητῆς ἔντολῆς τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητάς του: «Πορευθέντες», ἐνετείλατο αὐτοῖς, «μαθητεύσατε πάγτα τὰ ἔθνη... διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάγτα ὅσα ἔνετειλάμην ὑμῖν» (Ματθ. κη' 19-20). Η πρώτη λέξις τοῦ χωρίου τούτου, ἡ ὅποια μάλιστα ἐπελέγη καὶ ώρισθη ὡς τίτλος ὀμιληνύμου παρ' ἥμιν δργανώσεως ἔξωτερικῆς ἱεραποστολῆς ἀκριθῶς διὰ τὸ εὐρὺ ἱεραποστολικὸν αὐτῆς περιεχόμενον, εἶναι ἐκφραστικὴ τῆς δραστηριότητος μεθ' ἧς οἱ χριστιανοὶ διεβίλουν νὰ ἀνταποκρίγωνται πρὸς τὸ καθήκον αὐτῶν τοῦτο. Διότι τὴν ἔντολὴν αὐτὴν δὲν ἀπευθύνει ὁ Χριστὸς μόνον πρὸς τὸν στενὸν κύκλον τῶν δώδεκα μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς διὰ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν πιστεύσαντας εἰς αὐτόν, «Πορευθέντες», λέγει, «μαθητεύσατε». Πηγαίνετε πανταχοῦ δπου ὑπάρχουν ἄνθρωποι, οἱ δόποιοι δὲν ἔχουσαν ἀκόμη τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας μου, καὶ κάμετε αὐτοὺς δλους μαθητάς μου. Πηγαίνετε πρὸς τὰ πρόσωπά μου, τὰ δόποια εἶναι «ἔκτὸς τῆς αὐλῆς ταύτης», πρὸς τοὺς καθημερίους ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, κομίζοντες πρὸς αὐτοὺς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας, ἵνα πληρωθῇ διὰ πάντας τὸ ργθὲν ὑπὸ Ἡσαίου τοῦ προφήτου (Ἡσ. δ' 1, μθ' 6), ἵνα πιστεύσουν καὶ αὐτοὶ καὶ γίνουν μέλη τῆς βασιλείας μου καὶ πραγματοποιηθῇ τὸ θέλημά μου, συνιστάμενοι εἰς τὴν ἔνωσιν πάγτων εἰς μίαν ποίμνην ὑπὸ ἕνα ποιμένα (Ιω. i' 16).

Περιτὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι τὸ καθῆκον τῆς ἔξωτερικῆς ἱεραποστολῆς ἥμιδν εἶναι καθῆκον, ὅπερ ἔχομεν ὡς ζωντανὰ μέλη τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἢτοι ὡς μέλη τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἑκκλησίας. Μὲ ἀλλας λέξεις ἡ ἱεραποστολὴ δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀτομικὸν καθῆκον, ἀλλὰ καὶ ἔξοχὴν συλλογικὸν καθῆκον ἐμπίπτον ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἑκκλησίας. Εάν δὲ καὶ εἰς ἔκαστος ἐξ ἥμιδν κάμην ἱεραποστολικὸν ἔργον ἐνεργεῖ οὐχὶ ἀπλῶς ὡς ἀτομικὸν ἀλλὰ ὡς μέλος τῆς Ἑκκλησίας, ἡ ταῦτὸν εἰπεῖν ὡς υἱὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὡς ἔντολοδόχος Χριστοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἐπαναγάγῃ καὶ ἀλλους εἰς τὴν δόδὸν τὴν ἀγούσαν εἰς τὴν διὰ μέσου τῆς Ἑκκλησίας σωτηρίαν. Νὰ προσαγάγῃ δηλαδὴ καὶ ἀλλους μὴ χριστιανούς εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ γὰ κάμην αὐτοὺς μέλη ζωντανὰ τῆς Ἑκκλησίας, εἰς τοὺς κόλπους καὶ διὰ τῶν ἔξαγιαστικῶν μέσων τῆς δόποιας θὰ σωθοῦν καὶ θὰ γίνουν μέλη τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἀλλως ἡ ἔκτὸς τῆς Ἑκκλησίας ἐνεργουμένη δῆθεν ἱεραποστολὴ δημοιάζει πρὸς τὴν προσπάθειαν τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οἱ δόποιοι περιήγον γῆν καὶ θάλασσαν διὰ γὰ κάμουν ἕνα προσήλυτον, καὶ δταν ἐγίνετο, ἐποίουν αὐτὸν οὐχὶ υἱὸν τῆς βασιλείας, ἀλλ' υἱὸν γρέγης διπλότερον αὐτῶν (Ματθ. κγ' 15).

Τὸ ἔργον λοιπὸν τῆς ἱεραποστολῆς, τῆς τε ἔσωτερικῆς καὶ τῆς ἔξωτερικῆς, εἶναι κατὰ κύριον λόγον ἔργον τῆς Ἑκκλησίας, ἐπικουρουμέ-

νης εἰς τὸν ἔργον τῆς τοῦτο καὶ ὑπὸ πάντων τῶν πιστῶν κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν καὶ τὸ χάρισμα. Καὶ δφείλει ἡ Ἑκκλησία νὰ δργανώσῃ τὴν ἱεραποστολικὴν της δρᾶσιν, διότι ὡς ὀρθότατα ἔλεγεν ὁ ἐσχάτως ἐκλιπὼν γηραιόδες μητροπολίτης πρώην Δημητράδος Ἰωακείμ «ἡ Ἑκκλησία ἀνευ ἱεραποστολῆς εἶναι Ἑκκλησία ἀνευ ἀποστολῆς». Ἀλγθῶς δὲ ἡ Ἑκκλησία ὑπὸ τὴν ἰδιότητα αὐτῆς ὡς δασιλείας τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει ἀποστολὴν γὰ σώζη μόνον τὰς ψυχὰς τῶν μελῶν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ διαποτίζῃ μὲ τὸ πνεῦμα τῆς τὸν δλον ἀνθρώπινον δίον καὶ καθιστᾶ δυνατὴν τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν διὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς ἐποχὴν μάλιστα, καθ' ἧν αἱ ὀρθόδοξοι Ἑκκλησίαι, ἡ Καθολικὴ καὶ αἱ Προτεσταντικαὶ, δροῦν ἱεραποστολικῶς εἰς δλα τὰ πλάτη καὶ τὰ μήκη τῆς ὑδρογείου, εἶγαι ἔντελῶς ἀνεπίτρεπτον καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς καταλυτικὸν τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἑκκλησία δὲν ἔχει ἀξίαν λόγου ἔξωτερικὴν ἱεραποστολήν. Η ἔλλειψις παρ' ἥμιν ἔξωτερικῆς ἱεραποστολῆς εἶναι ἔντελῶς ἀδιανόητος, καὶ ἀντιφατικὴ πρὸς τὴν πίστιν ἥμιδν ὅτι μόνον ἡ ἡμετέρα Ἑκκλησία εἶναι ἡ ἀληθῆς μία, ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησία, ἥτις ταῦτίζεται πρὸς τὴν δασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Η πίστις λοιπὸν ὅτι ὡς Ἑκκλησία ἀποτελοῦμεν τὴν δασιλείαν τοῦ Θεοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμεύῃ δι' ἥμιδν ὡς ἔκφετηρία οὐδ μόνον ἔσωτερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἔξωτερικῆς ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος. Η ἰδέα περὶ τῆς Ὁρθόδοξου Ἑκκλησίας ὡς δασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον στοιχεῖον τῆς οἰκουμενικότητος αὐτῆς, τειγούσης νὰ περιλάβῃ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἀπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐάν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς εἰς τὸν κόσμον εἶναι καὶ ἔξοχὴν ἱεραποστολικὴ καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας ταύτης ἔσκοπει νὰ καταστήσῃ νοητὴν τὸ πρῶτον μέρος τῆς παρούσης, καθ' ὁ Ἑκκλησία καὶ δασιλεία τοῦ Θεοῦ συμπίπτουν, εἰς περιεχόμενον.

Ἄλλ' ἡδη ἔρωταται: εἶναι δυνατὸν ἡ ὀρθόδοξος Ἑκκλησία, ὑφ' ἀς συγθήκας τελεῖ σήμερον νὰ ἀναπτύξῃ ἔξωτερικὴν ἱεραποστολὴν ἀξιόλογον; Εἰς τὸ ἔρωτημα τοῦτο αἱ δυναταὶ ἀπαντήσεις εἶναι πολλαὶ, αἱ περισσότεραι ἀργητικαὶ. Η κατάτημας αὐτῆς εἰς πολλὰς αὐτοκεφάλους τοπικὰς Ἑκκλησίας, ἀδυνατούσας νὰ ἀναλάβουν κοινὴν δρᾶσιν, εἶναι τὸ μεγαλύτερον ἐμπόδιον διὰ τὴν ἀνάληψιν ἔξωτερικῆς ἱεραποστολῆς εἰς μεγάλην κλίμακα. Τύπαρχει ἀκόμη ὁ ἔθιγοφυλετισμός, ὁ δόποιος ἡδη ἐπὶ αἰῶνας μαστίζει τὴν Ὁρθόδοξίαν καὶ ἐμποδίζει τὴν πραγματοποίησιν ἀληθοῦς ἐνότητος, ἀνευ δοποίας συντονισμένη δρᾶσις εἰς οἰονδήποτε τομέα εἶγαι ἔργον λίαν δυσχερές. Ἐως δτου δὲ ὑπὸ τὴν ἔπιδρασιν τοῦ ἀληθοῦς χριστιανικοῦ πνεύματος ἔξιδανικεύσωμεν ἔκαστος τὸν ἔθνισμόν του εἰς ἀγάπην ἀδελφῶν κατὰ σάρκα εύρισκουσαν τὴν πληρότη-

τά της εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως, ἐξωτερικὴν ἱεραποστολὴν μὲ συμμετοχὴν τῆς συνόλου Ὁρθοδοξίας σοβαρᾶς μορφῆς εἶναι θεοῖς ἀδύνατος. Πάντα ταῦτα καὶ ἄλλα ἀκόμη ἐμπόδια ἀποτελοῦν σοβαρᾶς ἀδυναμίας, ἔνεκα τῶν ὅποιων ἡ σύνολος Ὁρθοδοξία σήμερον παρουσιάζεται ἀνίκανος γὰρ ἀναλάβῃ σοβαρὰν καὶ ὡργανωμένην ἐξωτερικὴν ἱεραποστολὴν.

Τούτων οὕτως ἔχόντων, διφείλομεν νὰ ἔξετάσωμεν τὰς δυνατότητας δι’ ἐξωτερικὴν ἱεραποστολὴν τῆς Ἑλλαδικῆς, ἢ καλλίτερον τῆς Ἑλληνοφάνου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δὲν πρέπει θεοῖς ἀδύναμος νὰ ἀγνοήσωμεν διὰ αἱ ἀδυναμίαι τῆς συνόλου Ὁρθοδοξίας εἶναι ἐν μεγάλῳ μέτρῳ καὶ ἀδυναμίας τῆς παρ’ ἡμῖν Ἐκκλησίας. Παρὰ τὰς ἀδυναμίας δύναμες αὐτῆς ταύτας, ἢ Ἐκκλησία μας δὲν στερεῖται παντελῶς ἰκανοτήτων διὰ γὰρ ἀναπτύξῃ ἐξωτερικὴν ἱεραποστολικὴν δρᾶσιν. "Οταν διμιλῶμεν ἡ σκεπτώμεθα περὶ ἰκανοτήτων τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν πρέπει νὰ ἔχωμεν ἐν νῷ μόνον τὰς ἐν ἐνεργείᾳ ἰκανοτήτας αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν δυνάμει. Οὔτε πάλιν νὰ ἀγαπήσωμεν τὰς ἰκανοτήτας ταύτας περιοριστικῶς εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἥγετῶν, ἀλλ’ εἰς τὸν εὐρύτερον κύκλον τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα τῶν μειορφωμένων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. "Οταν αὖτη θελήσῃ νὰ ἀναλάβῃ ἀποφασιστικὴν πρωτοβουλίαν ἐπὶ ἐνὸς τόσον σοβαροῦ διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς θέματος θὰ ἀγαπαλύψῃ ἐν ἑαυτῇ λανθανούσας δυνάμεις, τὰς δποίας οὐδὲ καν διποτεύεται. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὸ γεγονός διὰ χάρις εἰς τὴν ἐγθυμούσιαδην πρωτοβουλίαν διληγῶν μελῶν αὐτῆς, φλεγομένων ἀπὸ θερμὸν ἱεραποστολικὸν ζῆλον, ἔχομεν πρὸ ἡμῖν δύο σοβαρᾶς δργανώσεις, τὴν ἴδιαν μας ἐδῶ «Τῶν φίλων τῆς Οὐγκάντα» καὶ τὴν «Πορευθέντες» ἐν Ἀθήναις, αἱ δποίαι μέχρι τοῦδε ἔχουν κάμει τὰ πρώτα σημαντικὰ δήματα εἰς τὸν τομέα τῆς ἐξωτερικῆς ἱεραποστολικῆς δράσεως. Φαντασθῆτε τί θὰ ἡμπορούσαμεν γὰρ κατορθώσωμεν ἐὰν εἰμεθα ὡργανωμένη Ἐκκλησία μὲ φωτεινὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἱεραποστολικὴν συγέδησιν. Ἀτυχῶς δὲν εἴμεθα ἀκόμη, διότι τὴν σύγχρονον Ἐκκλησίαν μας δὲν ἀπηρχόλησαν εἰσέτι σοβαρῶς προβλήματα, σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν οἰκουμενικὴν τῆς ἀποστολῆς. Ἔντεῦθεν καὶ ἡ ἀδυναμία ἡμῶν ὡς ὡργανωμένης Ἐκκλησίας νὰ ἀναλάβωμεν σοβαρᾶς πρωτοβουλίας εἰς πλεῖστα θέματα μεγάλα, ἐν οἷς καὶ τὸ θέμα τῆς ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς, ἐπὶ οἰκουμενικοῦ ἐπιπέδου. Κατ’ ἀκολουθίαν ἡ τοιαύτη ἀδυναμία μας δὲν διφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν ἰκανοτήτων τόσον, διότι εἰς τὴν ἔλλειψιν συγαισθήσεως τῶν εὐθυγῶν μας ἔγαγε τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν κόσμον. Ἡ διαπίστωσις αὗτη ἀποδεικνύεται ἀληθῆς καὶ ἄλλως μέν, κυρίως δὲ ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος: Ἐνῷ δηλαδὴ ἡ ἐνότης ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ εἶναι ρητὴ ἐπι-

ταγὴ τοῦ Κυρίου μας, παρ’ ἡμῖν δὲ μὲν παράγων πίστις ὑπερτονίζεται, δὲ δὲ τοῖς σπουδαιότητος παράγων ἐνότητος, ἡ ἀγάπη, πολὺ διλίγον, ἀν μὴ καὶ οὐδόλως, λαμβάνεται ὑπὲρ δψιν, οὕτως ὕστεται νὰ μὴ ἀπέχωμεν καὶ πολὺ τῆς ἀληθείας ἐὰν εἰπωμεν διὰ τοῖς χείλεσι μόνον τιμῶμεν τὸν Κύριον, ἡ δὲ καρδία ἡμῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ’ αὐτοῦ. Συμβαίνει δηλαδὴ ἡ ἐνότης ἡμῶν ἐν τῇ πίστει νὰ εἶναι κενὴ περιεχομένου, ἐφ’ δσον λείπει ἡ ἐνότης ἐν τῇ ἀγάπῃ. Δοθέτος δὲ διὰ τοῖς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς ἀλλήλους, ὡς καὶ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις, εἶναι ἐπιταγὴ Κυρίου καὶ κατ’ ἀκολουθίαν δόγμα πίστεως, ἐὰν χωλαίνωμεν εἰς τὴν ἀγάπην χωλαίνομεν ἀγαγκαίως καὶ περὶ τὴν ὁρθὴν πίστιν. Οὐδέποτε δὲ πρέπει νὰ λησμονῶμεν διὰ τοῖς ἡ πρὸς ἐξωτερικὴν δρᾶσιν ἱεραποστολικὴν δρμή εἰχε πάντοτε καὶ ἔχει ὡς προϋπόθεσιν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην. Μόνον ἐμπνεόμενοι ἀπὸ πίστιν καὶ ἀγάπην θὰ δυνηθῶμεν γὰρ ἀποκτήσωμεν πεφωτισμένην συγείδησιν τῶν ἴστορικῶν εὐθυγῶν ἡμῶν ὡς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας ἀπέναντι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀποστολῆς, τὴν δποίαν Ἐκείνος ἔταξεν εἰς ἡμῖν νὰ εἰμεθα οἱ φορεῖς καὶ οἱ κήρυκες τοῦ μηγύματός του πρὸς τὸν κόσμον. Ἡ μεταξύ ἡμῶν ἀρμονία πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ ἡ συγείδησις διὰ διφείλομεν ὡς «νοὶ τῆς θασιλείας τοῦ Θεοῦ» νὰ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν ἐξάπλωσιν αὐτῆς ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν θὰ ἐμπνεύσουν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸν καταληλότερον τρόπον νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν ἀποστολήν μας αὐτήν.

Εἶναι καιρὸς πλέον νὰ σκεφθῶμεν ὡς Ἐκκλησία μὲ οἰκουμενικὴν ἀποστολὴν γὰρ εὑρωμεν τὸν τρόπον νὰ δργανώσωμεν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν μας ἱεραποστολὴν. Ο Κύριος ἡμῶν καλεῖ ἡμᾶς διὰ πολλῶν τρόπων πρὸς τοῦτο. Ἡδη κατὰ τὸν τελευταίους καιρούς, χωρὶς καν ἡμεῖς νὰ καταδάλωμεν τὴν ἐλαχίστην προσπάθειαν πολλοὶ ἐτερόδοξοι, μὴ εὐρίσκοντες ἰκανοποίησιν εἰς τὴν πτωχείαν τῶν ἴδιων τῶν δμολογιῶν στρέφουν τὰς διέλεμπατα πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ προσελκύονται ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς θησαυρούς τῆς, ἰκανοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν προσέρχονται εἰς τὴν Ὁρθοδοξον πίστιν. Ἀπὸ τὴν Ἀφρικήν μᾶς ἔρχονται δραματικαὶ ἐκκλήσεις νὰ στείλωμεν ἐκεῖ ἱεραποστόλους. Κλῆσις θεία πρὸς δργάνωσιν ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ὑπαρξίας τῶν δύο δργανώσεων ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς, τὰς δποίας ἐμηγησούμεν ἀνωτέρω. Τὰς κλήσεις ταύτας διφείλει νὰ προσέξῃ αὖτη δεόντως ὡς ἡ μόνη Ἐκκλησία, γητις ἐνσωματώνει εἰς ἔκατην τὴν θασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Ἀληθῶς δὲ ἡ ἡμιτέρα Ἐκκλησία εἶναι τὸ μόνον τημῆα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπερ δύναται νὰ ἀναλάβῃ σοβαρὰν πρωτοβουλίαν διὰ μίαν προσπάθειαν ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς.

Ἡ προσπάθεια αὖτη, κατ’ ἐμὴν γνώμην, χρειάζεται νὰ προετοιμασθῇ καταληλώς. Καὶ τὸ πρῶτον σοβαρὸν δημήμα της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπερ

αὐτήν, φρονῶ, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἵδρυσις εἰς ἑκάστην τῶν δύο θεολογικῶν μας Σχολῶν καὶ ἔδρας Ἐσωτερικῆς καὶ Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, ἵνα οἱ τρόφιμοι αὐτῶν λαμβάνοντες ἐν αὐταῖς τὴν ἀπαραίτητον θεωρητικὴν προπαίδειαν γίνονται φορεῖς καὶ ἐρμηνεῖς τοῦ γνησίου πνεύματος Ἱεραποστολῆς εἰς ἀπαν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκεῖνο δὲ τὸ δποίον θὰ ἥδυνατο νὰ ἔξυπηρετήσῃ σπουδαίως τοὺς Ἱεραποστολικοὺς σκοποὺς τῆς Ὁρθοδόξιας θὰ ἥτο ἡ δυνατότης τῆς χορηγήσεως κατ' ἔτος εἰς ἀλλοδαπούς σπουδαστάς, Ὁρθοδόξους καὶ μῆ, ἵκανον ἀριθμοῦ ὑποτροφιῶν, κατανεμουμένων ἀναλόγως εἰς διαφόρους Ἐκκλησίας. Ἀσφαλῶς τότε θὰ ἥρχοντο ἐδῶ ὡς ὑπότροφοι θεολόγοι σπουδασταὶ ἔξ ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίως τῆς Ἀγατολῆς, οἵτινες σπουδάζοντες τὴν θεολογίαν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς πατρίδας των θὰ ἀπετέλουν συγδέσμους ἑνότητος τῶν ἐκκλησιῶν των μετὰ τῆς ἥμετέρας καὶ θὰ εἰργάζοντο ἀποτελεσματικῶς ὡς Ἱεραπόστολοί μας μεταξὺ τῶν δμοεθνῶν των, οἵτινες ἀγνοοῦν εἰσέτι τὸν Χριστόν. Οὕτω φυσικῶς θὰ προητοιμάζετο τὸ ἔδαφος, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς συγενόησιν καὶ ἑνότητα δλων τῶν Ὁρθοδόξων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ἀπό τινος συζητουμένη δογματικὴ ἔνωσις ἥμῶν μετὰ τῶν κατ' ἀνατολὰς ἐνεροδόξων.

Εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ μέτρου τούτου τῆς δι' ὑπότροφιῶν προσελεύσεως ἐδῶ ἀλλοδαπῶν θεολόγων σπουδαστῶν, ὡς μέσου πρὸς ἐγέργειαν Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, δύναται νὰ συμβάλῃ μεγάλως καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἡ χορηγήσις ὑπότροφιῶν εἰς ἔνους σπουδαστὰς ἀπαιτεῖ δαπάνας, τὰς δποίας ἀμφιβάλλω ἀν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναλάβῃ ἔξ δλοκλήρου ταμείον τι Ἐκκλησιαστικόν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναγκαῖα ἡ ἵδρυσις ἑνὸς εἰδικοῦ Ταμείου ὑπότροφιῶν, ἀνάλογον πρὸς ἑκεῖνα, τὰ δποία ἔχουν ἵδρυσει ἀλλαὶ ἑτερόδοξοι ἐκκλησίαι, εἰς τὸ Ἐξωτερικόν, τὸ δποίον νὰ ἐνισχύουν διὰ μηγαίων ἡ ἐτησίων εἰσφορῶν, ἡ προικοδοτήσεων καὶ κληροδοτημάτων, ἰδιῶται ὁρθόδοξοι πιστεύοντες εἰς τὴν Ἱερότητα τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς. Τὸ ταμείον τοῦτο, πλὴν τῶν ὑπότροφιῶν, ἀναλόγως τῶν οἰκονομικῶν του δυνατοτήτων, θὰ ἥδυνατο κάποτε νὰ δργαγώσῃ καὶ Ἱεραποστολὴ δι' Ἑλλήνων Ἱεραποστόλων εἰς χώρας ἔνθα τοιαύτη Ἱεραποστολὴ θὰ ἥτο ἀπαραίτητος.

Τὴν προετοιμασίαν ταύτην τῆς Ἐκκλησίας μας ὁφείλει, νομίζω, νὰ εὐνοήσῃ καὶ ἐνισχύσῃ διετῶς, ἥθικῶς καὶ ύλικῶς, καὶ ἡ Ἐλληνικὴ Πολιτεία. Ἡ ὁφείλη ἀυτῇ τῆς Πολιτείας δὲν γεννᾶται μόνον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, κατὰ τὸ παρ, ἥμιν ἴσχυον σύστημα σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ἡ Πολιτεία ἔχει ἀναλάβει ἔργον «ἐπιτικόπου τῶν ἔκτός», ἥτοι ἐπιτελεῖ εἰδός τι ἐκκλησιαστικοῦ λειτουργήματος, ἐφ' ὅσου ἐν τῇ

πράξει ὡς νομοθετοῦσα ἀρχὴ νομοθετεῖ καὶ περὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, ἀσκοῦσα ἀρμοδιότητας ἐκκλησιαστικοῦ νομοθέτου, ταυτίζουσα τρόπον τινὰ ἑαυτὴν ἐν τῷ θέματι τούτῳ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Γεννᾶται ἀκόμη ἡ ὁφείλη αὐτῇ καὶ ἐπιβάλλεται διὰ τὴν Ἐλληνικὴν Πολιτείαν καὶ ἐκ τῆς καλῶς ἐνγονούμενης ἀποστολῆς τῆς Ἐλλάδος ὡς παράγοντος πολιτισμοῦ καὶ εἰρήνης εἰς τὸν περὶ τὴν ἀνατολικὴν Μεσόγειον χῶρον, καὶ τὴν δποίαν μόνον ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Ἐλληνικῆς Ἐκκλησίας θὰ δύναται νὰ ἐκπληροῖ. Ἡ Ἐλληνικὴ Πολιτεία δὲν πρέπει οὐδὲ ἐπὶ στιγμὴν νὰ λησμονῇ δτι οἱ ἀπὸ αἰώνων πολλῶν ὑπάρχοντες πολιτιστικοὶ καὶ πνευματικοὶ δεσμοὶ μεταξὺ Ἐλλάδος καὶ τῶν πέριξ αὐτῆς λαῶν ἐσφυρηλατήθησαν ὑπὸ συνθήκας, καθ' ἃς ἡ Ἐκκλησία περιελάμβανε εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς τὸν τε Ἐλληνικὸν καὶ τοὺς ἀλλούς λαούς καὶ δτι μόνον διὰ τῆς Ἐκκλησίας δύνανται πάλιν οἱ δεσμοὶ οὐτοι νὰ ἀναζωογονηθοῦν. Ἡ διὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀναζωπύρησις τῶν δεσμῶν τούτων ὑπὸ νέαν μορφὴν καὶ ἡ μέσφ αὐτῆς ψυχικὴ ἐπαφὴ καὶ καλλιέργεια φιλικῶν αἰσθημάτων καὶ ἀλληλεγγύης μεταξὺ ἥμῶν καὶ τῶν περὶ ἥμᾶς γειτονικῶν λαῶν εἶναι ζωτικῆς σημασίας οὐ μόνον διὰ τὴν Ὁρθοδόξιαν καὶ τὸ Ἐθνος μας, ἀλλὰ καὶ δι' δλόκληρον τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Κατὰ ταῦτα ἐν τῶν ζωτικωτέρων θεμάτων, τὰ δποῖα ὁφείλουν νὰ ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησίαν μας, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐλληνικὴν Πολιτείαν, εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς καὶ τῆς ἀναζητήσεως τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου ὥστε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐξωτερικὴ Ἱεραποστολὴ γὰ καταστῇ συντόμως πραγματικότης.

Ἐν κατακλεῖδι, ἡ συγείδησις τῶν εὐθυγῶν ἥμῶν ὡς οἰῶν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἥτοι ὡς Ἐκκλησίας κατ' ἔξοχὴν φορέως τοῦ θησαυροῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς εἰς τὸν κόσμον ἀποστολῆς τῆς «Μιᾶς, Ἄγιας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας» καὶ τοῦ ἐπιτακτικοῦ χρέους ἥμῶν πρὸς τε τοὺς λοιποὺς ἑτεροδόξους χριστιανούς καὶ τοὺς μὴ Χριστιανούς, νὰ μεταδώσωμεν καὶ εἰς ἑκείνους τὸ μήνυμα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, ἥτις ταυτίζεται ἀπολύτως πρὸς τὸ πνευματικὸν περιεχόμενον τῆς Μεγάλης ἱδέας, ὑποχρεοῦ ἥμᾶς ὡς Ἐκκλησίαν καὶ ὡς Ἐθνος γὰ ἐπιδοθῶμεν σοδαρῶς εἰς τὴν ἀρτίαν εἰς βάθος καὶ πλάτος ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἵνα καταστήσωμεν αὐτῇ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀποστολῆς τῆς καὶ γὰ ἀποδείξῃ ἑαυτὴν πρότυπον ζωγτανῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀκτινοβολούσης τὴν ἀληθινὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ ζωὴν, ὡς διαπρύσιος κήρυξ τοῦ εὐαγγελίου τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τοὺς μακράν καὶ πρὸς τοὺς ἔγγρυς, τοὺς κατοικοῦντας τὴν τε Ἀγατολήν καὶ τὴν Δύσιν.

ΠΑΝΑΓ. Χ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Αφρικανοί δρυθόδοξοι της Κένυα μετά τὴν θείαν Δειτουργίαν, ἐμπρὸς στὴν νεόκτιστη ἐκκλησία τους.

Τὸ πρόγραμμα τὸ κανόνισε δ. π. Ὁθαδίας Μπασαγιακιτάλο: «Τετάρτη 17 Ἰουνίου 1964: στὸ Κιλιγκίρι. Πέμπτη: Κιάνζι, Μουλούντου. Παρασκευή: Σερέμι, Νιανγκόρι. Σάββατον: Μπουτσότσο, Εμπουσακάμι. Κυριακή: Γεμπουντάγιουα. Δευτέρα: Μπουγιειμπέλα». «Ολοὶ αὐτοὶ οἱ ὁρθόδοξοι πυρῆνες δρίσκονται στὴν ἐπαρχία Νυάνζα τῆς Δυτικῆς Κένυα, πάνω ἀπὸ τὴ λίμνη Βικτώρια, σὲ μὰ περιοχὴ, που ἔκτείνεται ἀπὸ τὴ γραμμὴ τοῦ Ἰσημερινοῦ ἔως τὸν ποταμὸ Γιάλα. $0^{\circ} 0'$ ἔως $0^{\circ} 12'$ ὅρειο πλάτος καὶ $34^{\circ} 35'$ ἔως $34^{\circ} 50'$ ἀνατολικὸ μῆκος.

Ἀκολουθώντας τὴν δδικὴ ἀρτηρία, ποὺ συνδέει τὸ Κισούμιου μὲ τὸ Κακαμέγκα, τὸ διοικητικὸ κέντρο τῆς ἐπαρχίας, διασχίσαμε στὴν ἀρχῇ τὴν κοιλάδα Νυάντο καὶ ἀρχίσαμε νὰ ἀνηφορίζουμε σὲ μὰ γραφικὴ πλαγιὰ μὲ ἀλλεπάλληλα ἐπίπεδα. Ἡ συνεχῆς ἀλλαγὴ σκηνικῶν γοντεύει τὸ μάτι. Κάτω πρὸς τὸ νοτιὰ ἀπλώνεται ἡ λίμνη Βικτώρια μὲ τὸ σταχτὶ σχεδὸν νερό της καὶ τὸ ἀραιωκατοικημένο Κισούμιου, στὸν δρίζοντα ἀκουμποῦν γαλήνια οἱ γραφικὲς σιλλουέτες τῶν δουυῶν τοῦ νοτίου Καδιρόντο. Τὸ αὐτοκίνητο στὴν ἀρχῇ τρέχει μέσα ἀπὸ γόνιμες, κατάφυτες περιοχές, ἀργότερα προχωρεῖ σὲ μὰ κοιλάδα μὲ πετρώδεις πλαγιές, σχεδὸν γυμνὲς ἀπὸ ολάστησι, κατόπιν σταθερὰ σκαρφαλώνει μὲ πολυάριθμες στροφές, καὶ 15 μῆλλα μετὰ τὸ Κισούμιου φθάνει στὸ κυρίως ὅροπέδιο τοῦ δορείου Καδιρόντο, ποὺ κατὰ μέσον ὅρο ἔχει ὑψόμετρο 1400-1600 μέτρα.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ στὸ μεγάλο δρόμο συγαντᾶ κανεὶς μακρὲς σειρὲς γυναικῶν καὶ παιδιῶν, ποὺ μεταφέρουν λαχαροκάλαιο, καλαμπόκι, μπανάνες, χορταρικά, σὲ διάφορες ἀγορὲς τῆς περιοχῆς. Γραφικὲς καλύβες τριγυρισμένες ἀπὸ μπανανιές καὶ κήπους γεμίζουν τοὺς γύρω λό-

Σύντομο χρονικὸ ἀπὸ μιὰ πε

ΚΟΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥΣ

φους, ποὺ κυματίζουν ἥρεια κατηφορίζοντας ἀπὸ τὸ θορρᾶ, ὅπου δεσπόζει ὁ ὄγκος τοῦ ὅρους Ἐλγκών, ποὺ ἡ κορφὴ του φθάνει τὰ 4.260 μέτρα.

Εἶχε πιὰ περάσει τὸ μεσημέρι τῆς Τετάρτης 17-6-64 ὅταν φθάσαμε στὸ Κιλιγκίρι, ἔνα μικρὸ συνοικισμὸ στὸ Μπουνιόρε, ὅπου ὁ π. Ὁθαδίας εἶχε κανονίσει νὰ μείνουμε. Θὰ μᾶς φιλοξενοῦσε δ. «Μίστερ Φράνσις» ἔνας καλόκαρδος πρώην φύλαρχος. Στὸ σπίτι μᾶς ὑποδέχθηκαν ἔγκαρδιότατα. Πρώτη φροντίδα ἦταν νὰ μυηθῶ σὲ μερικὲς βασικὲς λέξεις καὶ φράσεις τῆς γλώσσης τῶν Μπαλούγια. Οἱ φίλοι μᾶς γελοῦσαν ἀπολαυστικὰ καθὼς ὁ ἔνος προσπαθοῦσε νὰ προφέρῃ «ἔμπιμπο» (=εὐχαριστῶ), «μιουλέμπιπτε» (κάτι ἀντίστοιχο μὲ τὸ δικό μας «χαιρέτε»), «γυάνσι-λεοχούλολα» (=χαιρώ πολύ, ποὺ σᾶς θλέπω), «ολίμπιμπουένα?» (=τί γίνεσαι;), «σίνο γισίκα?» (=τί είναι αὐτό;) Εἶναι ἀπίστευτο πόσο εύκολύγουν οἱ λίγες αὐτὲς λέξεις γιὰ μὰ ἔγκαρδια ἐπαφή. Εἶναι γέφυρα, ὅσο πρόχειρα κι' ἂν σκαρρώνεται, ποὺ σὲ φέρνει γρήγορα στὴν ἀντίπερα δύθη, τῆς ζωῆς τῶν ντόπιων. Προσπαθώντας νὰ τὴν περάσῃς δείχγεις ὅτι δὲν θέλεις νὰ μένης ἔνος.

Τὸ δειλιγὸ ἥρθαν πολλοὶ νὰ χαιρετήσουν, με-

Ο παπα-Ματάγιο μετὰ τὸ τέλος τῆς δουλειᾶς στὸ αὐτοσχέδιο πλινθοποιεῖο του.

Σ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ KENYA

ρικοί από χιλιόμετρα μακρινά. Συγχεκριμένα διασάρλις Μουντούν περπάτησε 4½ ώρες, για να φρέσκια μάζα δημιουργήσει. Μεταξύ των επισκεπτών ήταν και διατάξειφ Αγκούντα, ένας από τους πρώτους δρθιδόξους σ' αυτή την περιοχή. "Ετσι έκεινο το απογευματινό διάστημα της 4 έως τις 6 μ.μ. είχα την εύκαιρια, με μεταφραστάς την Αθανάσιο Άμουκοχούμα και τὸν π. Όθαδία, να άκουσω από πρώτο στόμα την ιστορία αυτῶν τῶν δρθιδόξων αφρικανικῶν κοινοτήτων, για τὴν δύσιαν τίποτα σχεδόν δέν γνωρίζει διαδόξος κόσμος. Τὴν ἐπομένη, (18-6-64), στὸ σπίτι τοῦ π. Ματθαίου Μουλαμούλα στὸ Κιάνζι και ἀργότερα, τὴν Δευτέρα (22-6-64), μὲ τὸν Τζών Κόϊ στὴν Μουγιεμπέλα προσπάθησα νὰ διασταυρώσω τὶς πληροφορίες. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς περιοδείας μας είχα τὴν εύκαιρια νὰ συμπληρώσω μερικὰ ἀκόμη κενά απὸ διηγήσεις τοῦ π. Όθαδία και ἀργότερα ἀπὸ τὸν π. Γκαθούνα στὴν Ναϊρόμπι¹. Η ιστορία σὲ

1. Γι' αὐτὴ τὴν ιστορία κάνει λόγο διαγγλικανὸς F. B. Welbourne στὸ βιβλίο του «East African Rebels», London 1961, σ. 149-153. Μία κριτικὴ μελέτη σχετικὰ μὲ τὰ αἴτια, ποὺ ὠδήγησαν στὴν διαμόρφωσι αὐτῆς τῆς κοινότητος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, στὸ σύντομο αὐτὸν χρονικό. Πάντως η ὅλη ὑ-

γενικεῖς γραμμἱές μπορεῖ νὰ γραφῇ ὡς ἔξης:

"Αφοριμὴ ήταν διασάρλι Κόϊ, ένας νεαρὸς ξιμπόρος τσουκαλιῶν, ποὺ τὸ 1942 ἐργαζόταν στὴν περιοχὴ τῶν Κικούγιου κοντά στὴν Ναϊρόμπι. Έκεῖ γιὰ πρώτη φορὰ ἀκούσεις νὰ γίνεται λόγος γιὰ τὴν «African Orthodox Church» τὸν δὲ Αὔγουστο και Σεπτέμβριο σύχναζε στὶς ἀκολουθίες τους. Επιστρέφοντας στὴν Νυάνζα συνάντησε τὸν ὄποφύλαρχο Ιωσήφ Αγκούντα και ἀρχισαν νὰ μιλοῦν γι' αὐτὴ τὴν νέα Εκκλησία. Απεφάσισαν νὰ γράψουν γι' αὐτὸ τὸ θέμα σ' ἓνα γνωστό τους ἔμπιπρο τὸν Μεσάκα Σιαλούμια και τελικὰ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1942 μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Τζόζεφ Αγκούντα, Μεσάκα Σιαλούμια, Τζών Κόϊ και Ματάγιο Μουλαμούλα (τὸν σημερινὸ π. Ματθαίο) πήγαν στὴν Ναϊρόμπι νὰ συναντήσουν τὸν π. Γκαθούνα και νὰ πάρουν περισσότερες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὴν «African Orthodox Church». Οἱ δύο πρῶτοι ἀνήκαν τότε στὴν Church of God (Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ), δι τρίτος στὴν ἀγγλικανικὴ Church Missionary Society και δι τέταρτος στὴν Friend's African Mission².

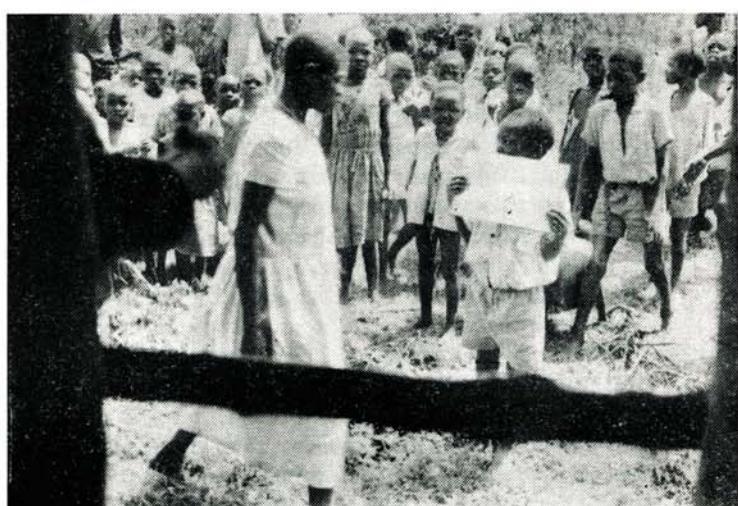
"Οταν ρώτησα (22-6-64) τὸν Τζών Κόϊ, τὶ τοῦ ἔχαγε ἐντύπωσις ἀπ' τὴν Ορθόδοξη Εκκλησία, ἀπήγνησε: «Διαβάζοντας τὴν ἐκκλησιαστικὴ

πόθεσις ἔχει πλευρὴς πιὸ σύνθετες ἀπ' δι, τι ἐκ πρώτης ὑφεως φαίνονται.

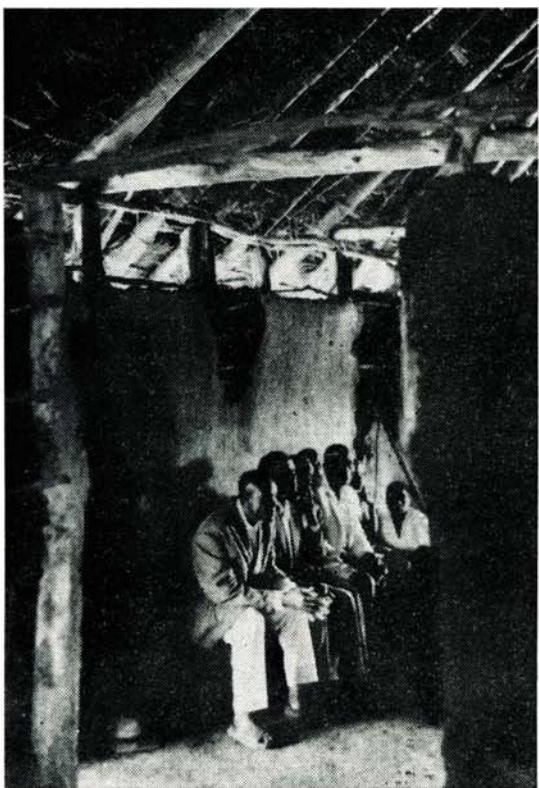
2. Αἱ Ιεραποστολὲς τῶν Εκκλησιῶν αὐτῶν είχαν ἀρχίσει νὰ ἐργάζονται στὴν περιοχὴ ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνος μας. Πρῶτα ἤρθε τὸ 1905 ἡ Freind's African Mission (Κονάκεροι), τὸν διο χορόν η Mill Hill Mission (Καθολικοί), τὸ 1906 ἡ Church Missionary Society (Ἀγγλικανοί), τὸ 1907 ἡ Church of God τὸ 1924 ἡ Pentecostal Assembly (Πεντηκοστιανοί), και τὸ 1936 ὁ Salvation Army (Günther Wagner, The Bantu of North Kavirondo Vol. I London 1949 σ. 35). "Ενα μεγάλο τμῆμα πάντως τοῦ πληθυσμοῦ ἔξακολονθεῖ νὰ παραμένῃ πιὸ στὸ στὶς παλιές ἀφρικανικὲς θρησκευτικὲς δοξασίες.

Θρησκευτικοὶ ιερεῖς τῆς Κένυας. Εξ αριστερᾶς ποδὸς τὰ δεξιά: π. Ηλίας Κωνσταντίνος, π. Ματθαίος, π. Ιερεμίας, π. Νικηφόρος, π. Όθαδία,

«Σᾶς παρακαλοῦμε βοηθῆστε μας νὰ ἀποκτήσωμε και μεῖς σχολεῖο, γράφει τὸ χαρτὶ ποὺ κρατάει δι μικρός.

Περιμένοντας γιὰ τὸν ἀσπερινὸν σ' ἔνα ἀφρικανικὸν ἔξωκλῆσι.

στορία, δρῆκα ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀληθινὴ Ἐκκλησία. Οἱ δώδεκα ἀπόστολοι πέθαναν σ' αὐτῇ τὴν Ἐκκλησία... Ἀκόμα, ἀπὸ καιρὸν ἀκουγα γὰ μιλοῦν γιὰ τοὺς Ἑλληνες καὶ ὅπως γράφει τὸ διδύλιο τοῦ Θεοῦ οἱ Ἑλληνες εἶναι πολὺ καλοὶ ἀγθωποὶ καὶ ὁ Θεὸς τοὺς ἐμπιστεύθηκε τὴν Καινὴ Διαθήκη στὴν γλωσσα τους». Οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουν λόγο γιὰ παρόμοιες «θεολογικὲς ἀπόφεις», μιλοῦσαν περισσότερο γιὰ δυσκέρσεια καὶ δυσπιστία, ποὺ τοὺς δημιουργησαν οἱ ἥγεται, Ἀφρικανοὶ καὶ λευκοί, τῶν διαφόρων προτεσταντικῶν κοινοτήτων. Συχνὰ ἐπανέλαβαν ὅτι «ἐμάζευαν κάθε χρόνο χρήματα καὶ τὰ ἔστελναν ἔξω». Ὁμοιογῶ πώς δὲν μπρέσα γὰ καταλάβω τί ἀκριβῶς ἔγγονούσαν.

Τὸ 1945 (κάποιος εἶπε τὸ 1947) πῆγε στὴν Νυάνζα ὁ π. Γκαθούνα (Arthur Gatung' u wa Gathuna). Ὁ δυναμικὸς αὐτὸς Κικούγιου, στὸν ὅποιον κατὰ κύριον λόγον δψεῖλεται ἡ δημιουργία τῆς Ἀφρικανικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στὴν Κένυα, κατώρθωσε μαζῆ μὲ τὸν γραμματέα τῆς Ἐκκλησίας του Τζών Κιμάνι γὰ τοὺς ὄργανωση καὶ τότε πῆραν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ δνομα «Ἐλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία» (Greek Orthodox Church). Ἐκτὸτε εἶχε στενὴ ἐπαφὴ μαζῆ τους. Τὸ 1952, ὅταν ἔσπασε ἡ ἔξεγερσις τῶν Μάου-Μάου, ὁ π. Γκαθούνα τοὺς εἶπε: «Ἐὰν δὲν μὲ ἔαναδητε μετὰ δυό-τρια χρόνια, γὰ πᾶτε στὴν Οὐγκάντα, γὰ συμβουλευθῆτε τοὺς ὄρθοδό-

ξους Ἀφρικανοὺς ποὺ δρίσκονται ἐκεῖ». Σὲ λίγο συγελήφθη σὰν ἔνας ἀπὸ τοὺς στενοὺς ἀνθρώπους τοῦ Γιόρμο Κενυάτα.

Τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1955 μιὰ ἑπταμελῆς ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοὺς Ἀγκούντα, Κόϊ καὶ Ὁμουάκουε, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπεκοινώνησαν μὲ γράμματα, πῆγαν στὴν Ναμούγκονα, τὸ κέντρον τῶν ὄρθοδόξων τῆς Οὐγκάντα, τέσσαρα μίλια ἔξω ἀπὸ τὴν Καμπάλα, δπου συνήντησαν τὸν π. Ὁθαδία Μπασαγιακιτάλο καὶ τὸν π. Ρουθήμ Σπάρτα.

Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1955 ὁ τότε ἑξηγτάρης Ἀφρικανὸς Ἱερεὺς π. Ὁθαδίας ἔφθασε στὴν Νυάνζα, γιὰ νὰ δογμήσῃ καὶ καθοδηγήσῃ τοὺς ὄρθοδόξους αὐτοὺς πυρήνας. Η βασικὴ του προσπάθεια, ὅπως μοῦ διηγήθηκε, ἦταν «γὰ τοὺς διδάξῃ Ἀγία Γραφή, Ἐκκλησιαστικὴ Ἰστορία καὶ τὸν τρόπο τῆς ὄρθοδοξου λατρείας. Γιατί ὡς τότε, κατέληξε, ἔχουν δὲ τι ἥθελαν, χωρὶς νὰ ἔχουν ὄρθοδοξὴ συνείδησι». Τρεῖς - τέσσερες φορὲς τὸ χρόνο παρὰ τὶς δυσκολίες περιώδευε μὲ ποδήλατο τὴν Νυάνζα καὶ Ρίφτ-Βάλλευ κατηγώντας καὶ ὄργανωντας τὶς ὄρθοδοξες κοινότητες, στὶς δποιες ἀρχισαν γὰ συγκεντρώνωνται ἀνθρωποὶ ἀπὸ διάφορες κατευθύνσεις, εἰδωλολάτρες, ἀλλὰ καὶ τέως ὀπαδοὶ ἀλλων Ἐκκλησιῶν. Η θετικότης καὶ ὄργανωντας τοῦ π. Ὁθαδία σύντομα ἀπέδωσε καρπούς. Η «Ἐλληνορθόδοξος Ἀφρικανικὴ Ἐκκλησία» ἀναγνωρίσθηκε ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τῆς Κένυα στὶς 13 Δεκεμβρίου 1956, καὶ τὸ 1958 εἶχε 119 ἐνορίες στὴ δύρειο Νυάνζα καὶ 2 στὴ Νότιο³.

Τὸ 1961 χειροτονήθηκαν ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Εἰρηνηοπόλεως κ. Νικόλαον οἱ δύο πρῶτοι Ἀφρικανοὶ Ἱερεῖς τῆς φυλῆς Μπαλούχια: ὁ π. Ματθαίος Μουλαριόλα καὶ ὁ π. Ιάκωβος Ὁμούγκι, π. Ἡλίας Λιγκόνο, π. Νικηφόρος Ἀμπέτσα καὶ ἔνας τῆς φυλῆς τῶν Νάγτι, ὁ π. Ιερεμίας Ὁγυάνγκο. Ὁ π. Ὁθαδίας μοῦ εἶπε ἐκεῖνο τὸ δράδυ: «Οταν ἥρθαν κοντά μου γιὰ πρώτη φορὰ δὲν εἶχαν ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ γιὰ χρήματα. Οταν συνδέθηκαν δμως μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, δρῆκαν τὴν ἀλήθεια. Τώρα, ἐνῷ ἀλλες Ἱεραποστολές τοὺς καλοῦν κοντά τους, προσφέροντάς τους χρήματα, δὲν ἐγκαταλείπουν πιὰ τὴν Ὁρθοδοξία».

Πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ ὄρθοδοξες αὐτὲς κοινότητες τῆς Νυάνζας ἀνεπτύχθησαν, χωρὶς γὰ πάρουν κανενὸς εἴδους οἰκονομικὴ δοήθεια ἀπὸ ἔξω. Καὶ μόνο γὰ δῆ κανεὶς τοὺς τόσους ναούς, ποὺ κατώρθωσαν γὰ κατασκευάσουν μοναχοὶ τους, γιώθει ἔνα δαθὺ θαυμασμὸ γιὰ τὸ ζῆλο τους. Οἱ ἡμέρες ποὺ ἀκολούθησαν μὲ

3. F. Welbourne, μν. Ἑργ. σ. 98.

εοήθησαν νὰ φηλαφήσω μερικές ἀκόμη πλευρές αὐτῆς τῆς ιστορίας καὶ νὰ ἀντιληφθῶ τὴν μεγάλη καμπή στὴν ὅποια δρίσκουνται οἱ Ὁρθόδοξες κοινότητες τῆς δυτικῆς Κένυα τοῦτο τὸν καιρό.

* * *

Τὴν ἑπομένη τὸ πρωΐ, ΗΕΜΠΤΗ 18 Ἰουνίου, μαζῆ μὲ τὸν π. Ὁθαδία, τὸν Ἰωσήφ, τὸν Ἀθανάσιο καὶ τὸν π. Νικηφόρο πήγαμε νὰ ἐπισκεψθούμε τὸν γέροντα Ιερέα π. Ματθαῖο (ἢ Ματάγιο) καὶ τὴν ἐκκλησία του στὸ μικρὸ συγκοινωνὸ Κιάνζι. Μὲ συγχίνησι μπήκαμε μέσα στὸν ἀπέριττο ναὸ μιὰ μεγάλη καλύβα ἀπλῆ, ἀσθετωμένη, περιποιημένη. Καθίσαμε νὰ ξαποστάσουμε στὰ «στασῖδια», κάτι χοντρὲς σανίδες ἀκουμπισμένες σὲ διαφόρων εἰδῶν κούτσουρα. Στὸ μεταξὺ ἔφεραν τὰ σκεύη του Ἱεροῦ καὶ τὶς εἰκόνες, τὶς κρέμασαν στὸ μικρὸ πλινθόκτιστο τοῖχο, ποὺ χρησίευε γιὰ εἰκονοστάσιο, καὶ ἀρχισαν τὴν ἑτοιμασία γιὰ τὸν Ὁρθο. Μᾶς ἐξήγγησαν ὅτι τὰ πράγματα τὰ παιργουν πάντα σ' ἔνα ζεστὸ δωμάτιο τοῦ κοντιγοῦ σπιτιοῦ του Ιερέως, γιὰ νὰ μὴ χαλοῦν ἀπὸ τὶς δροχὲς καὶ τὴν ὑγρασία. Συχγὰ οἱ δροχὲς καταστρέφουν καὶ τὴν ἔδια τὴν ἐκκλησία. Ὁ π. Ματθαῖος ἔχει κάνει μόνος του ἔνα ἔργοστήρι πλινθοποίης καὶ κάθε τόσο τὴν ἐπιδιορθώνε. Είχαν περάσει εῖκοσι λεπτά καὶ μποροῦσα πιὰ νὰ καταλάβω τὴν διευκρίνισι. Μολογότι ἔξω δ

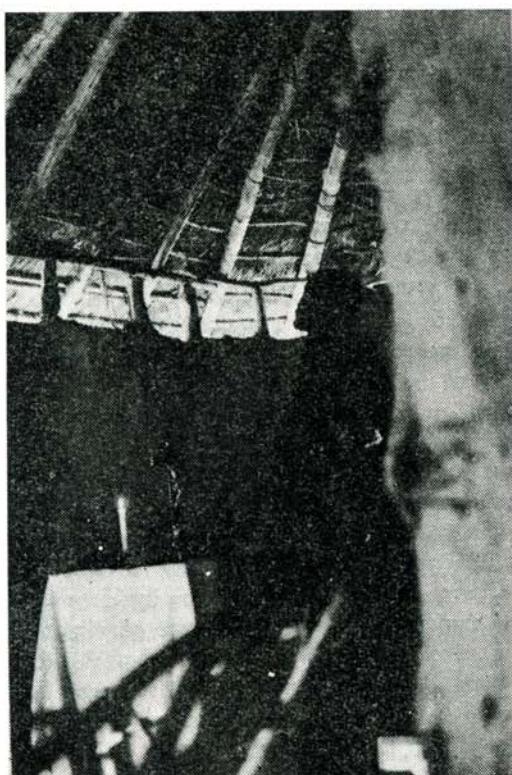
ἡλιος ἔλαμπε, ἡ ὑγρασία μέσα ἦταν τόσο φοβερή, ποὺ τὰ ροῦχα νώτισαν καὶ οἱ κλειδώσεις δρχισαν νὰ ἀγκυλώνωνται ἀπὸ τὸν υγρούν τῶν ρευματισμῶν. Εἶχε δρέξει πρὶν ἀπὸ κάμποσες ἡμέρες, ἀλλὰ μέσα στὴν καλύβα ἀκόμη δὲν εἶχε καλοστεγνώσει.

Τὸν Ὁρθο τὸν ἔκανε ὁ π. Νικηφόρος, δὲ νεώτερος κληρικὸς τῆς περιοχῆς, μὲ πολλὴ κατάνυξι καὶ ἀκρίβεια, στὴν τοπικὴ διάλεκτο. Μὲ τὴν συνεργασία τοῦ π. Ὁθαδία ἔχουν μεταφράσει στὴ γλῶσσα τους, Λουλούχια, τὴν θ. Λειτουργία, τὸν Ὁρθο, τὸν Ἐσπερινὸ καὶ τὸ Βάπτισμα καὶ κάθε Ιερεὺς τὰ ἔχει ἀντιγράψει σὲ δικό του τετράδιο. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἦταν καὶ τόσο ἀπλό. Χρειάσθηκε στὴν ἀρχὴ ὁ π. Ὁθαδίας νὰ μεταφράσῃ τὸ κείμενο ἀπὸ τὰ ἀγγλικὰ στὰ σουαχίλικα καὶ κατόπιν μὲ τὴν διάθεια καὶ τῶν ἀλλῶν στὴν τοπικὴ διάλεκτο⁴. Μετὰ τὴν ἀκολουθία καθίσαμε δῆλοι μαζῆ καὶ ξαναμελετήσαμε τὸ εἰαγγέλιο τῆς Ἀναλήψεως — ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἦταν ἡ ἀπόδοσις τῆς ἑορτῆς. "Γιστερά ἀπὸ μὰ σύντομη ἀνάλυσι τοῦ κειμένου, σήκωσα τὰ μάτια καὶ κύτταξα τὸν εἰαγγέλιον τοὺς ἀφρικανοὺς ἀδελφούς. Τὰ ψημένα ἀπὸ τὴν ζωὴ πρόσωπά τους εἶχαν μὰ παράδοξη ἀκτινοδόλια. Τὰ σχόλιά τους ἀπλᾶ, οὐσιαστικά. Τὸ ολέμημα βυθίστηκε γεμάτο συλλογὴ πάλι σείμενο: «Τότε διήγοιξεν αὐτοῖς τὸν γοῦν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς...».

Καθὼς περπατούσαμε ἀργότερα ἔξω ἀπὸ τὸ ναὸ ὁ παπα-Ματάγιο κάθε τόσο ἔλεγε: «Βοηθεῖστε τοὺς νέους Ιερεῖς μαζ. Ἐχουμε ἀνάγκη νὰ μᾶς καθοδηγήσετε. Ἐδῶ ὁ κόσμος ἔχει μεγάλη ἀνάγκη ἀπὸ διδασκαλία Ὁρθόδοξη».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησία αὐτῆς, ποὺ κάθε Κυριακὴ συγκεντρώνει 150-200 ἀνθρώπους, στὴν γύρω περιοχὴ ὑπάρχουν καρμιλά δεκαριά ἀκόμια Ὁρθόδοξα παρεκκλήσια, στὰ ὅποια συγνάζουν συγοικιὰ 800 περίπου πιστοί. Στὴν ἀρχὴ, ὅπως μοῦ εἴπαν οἱ συνοδοί μου, πήγαιναν περισσότεροι, ἀργότερα δημιώς ἀρχισαν νὰ διαρρέουν σὲ ἄλλες ἐκκλησίες, «ποὺ εἶχαν ὠραιότερους γασούς». Αὐτὴ τὴν ἐξήγγησι ἐκείνη τὴν στιγμὴ δὲν τὴν πολυκατάλαβα. Αὐτὸς δημιώς ἔγινε ἀργότερα.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψι στὸ Κιάνζι κατευθύνθηκαν στὸ Μούλούντο. Φθάσαμε ἐκεῖ στὴ 1 μ.μ. καὶ δρήκαμε νὰ μᾶς περιμένουν διγδόντα περίπου ἀνθρώπων. Η ἐκκλησία ἔδω ἦταν καπως πολυτελέστερη, διέθετε τσίγκινη στέγη. Καθὼς κύτταξα τὸν δαρέν ἀπὸ τὴν συννεφιά οὐρανὸ φοβήθηκα. "Αγ ἔπιανε νὰ συνηθισμένη δρογὴ τῆς περιοχῆς, θὰ ἦταν ἀδύνατον νὰ ἀκουσθῇ

"Ορθός σ' ἔνα ναὸ τῶν Μπαλούχια.

⁴ 'Αξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἑτοιμάζεται γιὰ δημοσίευσι ἀπὸ τὸ «Πορευθέντες» μιὰ νέα ἔκδοσι τῆς θ. Λειτουργίας, ποὺ ἔχει μεταφράσει ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ πρωτότυπο ὁ Αφρικανὸς Μουλούχια φοιτητὴς τῆς Θεολογίας στὸ Πανεπιστήμιο Αθηνῶν κ. Ἀνέστης Ἀντέρι.

λέξις μέσα στὸν χῶρο ἔκεινο ἀπὸ τὸν θόρυβο τοῦ νεροῦ στὸν γυμνὸ τσίγκο. Εὐτυχῶς δημως ἡ δροχὴ ἔφθασε λίγο ἀργότερα. Μιὰ σύντομη δέησι στὴν ἀρχὴ καὶ μετὰ κήρυγμα μὲ τρόπο δσο γιγόταν πιὸ ἀπλό. Η προσοχὴ τῶν ἀνθρώπων ἐκπληρικτική. Κατόπιν καθίσαμε ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καρμιὰ δεκαπενταριά, γιὰ νὰ συζητήσουμε τὰ προδότιμα τῆς κοινότητος. Δυό-τρες ἔδαλαν στὸ μεταξὺ λίγο πιὸ κεῖ ἔνα τενεκὲ νερὸ νὰ δράζῃ καὶ διὸ ἀλλοὶ πήγαν μὲ ποδήλατο νὰ φέρουν λίγο τσάι.

Ἐκεῖ, κάτω ἀπὸ φιλὴ δροχὴ, ἄκουγα πάλι μερικὲς πλευρὲς τῆς ἴστορίας τῶν δρθιδόξων αὐτῶν πυρήνων. Στὸ Μουλούντου κάθε Κυριακὴ πήγαιναν 50-60 ἀνθρώπων ἀπὸ μιὰ ἀκτῖνα πέντε μιλλίων. Στὰ μέρη αὐτὰ οἱ Ἀφρικανοὶ δὲν κατοικοῦν, ὅπως συνήθως στὸν τόπο μας, συγκεντρωμένοι σὲ χωριά ἢ συνοικισμούς, ἀλλὰ σὲ σκόρπιες καλύδες μέσα στοὺς λόφους καὶ στὰ δάση. Τὸ μεγάλο τους παράπονο ἦταν γιατὶ τόσο τοὺς ἀφρικανοὺς μόνους. «Οταν ἀρχισαν, οἱ ἀλλοὶ τοὺς ἔλεγαν: «Πῶς μπορεῖτε ἔσεις μόνοι σας οἱ Ἀφρικανοὶ νὰ ἰδρύσετε Ἐκκλησία, χωρὶς Εὐρωπαίους;» Νόμιζαν δὲν ἦταν μιὰ νέα ἀφρικανικὴ αἱρεσίς. Τότε κατάλαβα γιατὶ ὁ π. Ὁθαδίας ἐπέμενε τόσο πολὺ νὰ περιοδεύσουμε μαζῇ τὴν περιοχή: ἔπειτε μὲ τὴν παρουσία ἑνὸς λευκοῦ νὰ κτυπηθῇ ἢ παλαιὰ ὑποψία. Ἀκόμα μιὰ φορὰ ἀναλογίσθηκα τὸ βάρος τῆς ἀλήθειας, που ἔκρυβαν τὰ λόγια τοῦ γέροντα παπα-Ματάγιο στὴν πρωινή μας συζήτησι:

—Οἱ ἀλλοὶ λένε: «Ἐὰν εἰστε στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, γιατὶ οἱ γονεῖς σας δὲν ἔρχονται νὰ σᾶς βοηθήσουν;

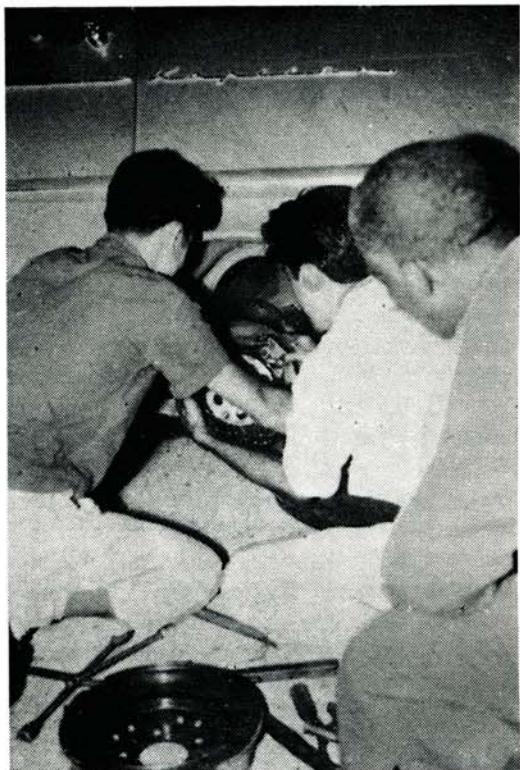
—Ἐλπίζω ὅτι... θὰ ἔρθουμε, ψιθύρισα μὲ κάπουα ἀρηχανία, ντροπιασμένος.

—100% εἶναι εὐχαριστημένος μὲ αὐτό, ἔξηγήσε δὲν ἀτανάσιο, μεταφράζοντας. Κι ὁ γέροντας παπᾶς κατέληξε στοχαστικά: Για τὶ κάθε τις ζωντανὸς ἔχει πατέρα καὶ μητέρα. Εἳναι δὲν ἔχει γενναῖο πρόσωπο λόγη. Δὲν ἔχει ἐλπίδα.

★

Ἄργα τὸ ἀπόγευμα ἀποφασίσαμε νὰ κατεδουμέ στὸ Κισούμιου, γιατὶ τὸ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν ταλαιπωρία τῶν «δρόμων» τῆς περιοχῆς δὲν δούλευε καλά. Κατηφορίζοντας τὸν φιδίσιο δρόμο ἀπὸ τὰ ὑψώματα πρὸς τὴν λίμνη Βικτώρια, λίγα χιλιόμετρα πάνω ἀπὸ τὴν γραμμὴ τοῦ Ἰσημερινοῦ, δὲν ἀφρικανὸς δόδηγδος χλώμιασε.

—Δὲν δουλεύουν τὰ φρένα, ψιθύρισε, ἐνῷ τὸ αὐτοκίνητο ἔτρεχε μὲ μεγάλη ταχύτητα στὶς ἀπότομες στροφὲς μιᾶς χαράδρας. «Ἐνας παράξενος θόρυβος στὴν ἀριστερὴ πίσω ρόδα μιᾶς μπέρδεψε ἀκόμη περισσότερο. Η ταχύτης τοῦ αὐτοκινήτου κάπως ἔκοψε, ἀλλὰ ὁ δόδηγδος μὲ μεγάλη

Ἐνῷ οἱ τεχνικοὶ διορθώνονταν τὸ χαλασμένο αὐτοκίνητο, δὲν ὅ π. Ὁθαδίας παρακολούθει προσεκτικὰ ψιθύριζοντας: Μόνο δὲν μᾶς ἔσωσε!

προσπάθεια κατώρθωνε νὰ κρατάῃ τὸ τιμόνι. Μιὰ ἀπότομη ἀνηφόρα στὸ 11 χιλιόμετρο πάνω ἀπὸ τὸ Κισούμιου μᾶς ἔσωσε. «Οταν σταματήσαμε κάναμε τὸν σταυρὸ μας. «Ολο τὸ λάστιχο τῆς πίσω ρόδας εἶχε φαγωθῆ στὴν τριβή του μὲ τὸ φτερό. Εἶχε σπάσει τὸ ἐσωτερικὸ ρουλεμάν καὶ ἡ ρόδα ἔφευγε πρὸς τὰ ἔξω. Εὐτυχῶς ἔως ἔκεινη τὴν στιγμὴ τὴν ἀναχαίτικε τὸ φτερό. Ἐλάχιστα λεπτὰ δημως νὰ συνέχιζε τὸ τρέξιμο ἢ ἴστορία μας θὰ τέλειωνε στὴν χαράδρα...

Τὸ διάδοχο πρόσωπο στιγμὴν ματαίωνε τὸ πρόγραμμα τῆς περιοδείας. «Ο π. Ὁθαδίας κάθισε νὰ φυλάῃ τὸ χαλασμένο ἀμάξι καὶ μὲ τὸν δόδηγδο κατεδύκαμε στὸ Κισούμιου ἀναζητώντας δοήθεια. Τὸ παρουσία ἑνὸς δραστήριου, γεμάτου καλωσύνη δημογενοῦς, τοῦ κ. Ἡλία Ζαγορίτη, μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὸ διδεξόδο. Μολονότι εἶχε πιὰ νυκτώσει, κατώρθωσε νὰ βρῆ κάτι εἰδικοὺς μηχανικούς. Ιγδοὺς καὶ τοὺς ἔφερε ἐπὶ τόπου τὸν διορθώσουν τὴν διάδοχη. Καθὼς διώρθωναν τὸ ἀμάξι μᾶς κύτταζαν παράξενα: «Πῶς σωθήκατε σὲ τέτοιο δρόμο μὲ τέτοια διάδοχη;...». «Ο κδ' φαλμὸς ἀκόμη μιὰ φορὰ ἀνάδολυσε ἀπὸ τὴν καρδιά μας ...«ἐὰν πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου οὐ φοδηθήσομαι κακά, δὲν σὺ μετ' ἔμοις εἶ».

(Συνεχίζεται)

Αρχιμ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ

ΡΩΣΙΚΕΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΕΣ

Σύντομη ἔκθεσις τῆς ἴστορ. ἐξελίξεως καὶ παρούσης καταστάσεώς τους.

(1903)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Δευτέρα περίοδος—*Ἡ κατάκτησις τοῦ Καζάν, Α. στραχάν καὶ Σιβηρίας—*Απαριθμήσις τῶν νέων λαῶν καὶ φυλῶν τῶν εἰσερχομένων εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς Ρώσίας—*Ἐκτασις τοῦ ιεραποστολικοῦ προβλήματος καὶ φυσικὲς δυσκολίες γὰρ τὴν λύσιν τον.—*Απονοσία προπαρασκευῆς μεταξὺ τῶν ιεραποστόλων καὶ ἀδυναμία πραγματοποιήσεώς της—*Ἀνταγωνισμὸς τῶν ὑπὸ ρωσικὴν κυριαρχίαν θιαγενῶν φυλῶν—*Πάλη μὲ διάφορες μορφὲς θρησκείας—*Ἐξέχοντες ἐργάτες:* οἱ ἀποικισταὶ μοναχοί, ἐφημέριοι, ιεραπόστολοι—*Συστηματικῶς δραγανωμένες ιεραποστολές δὲν εἶναι ἀκόμη ἀντιληπτὲς ἀπὸ τοὺς ιεραποστολικῶς ἐγγαζομένους—*Απονοσία τοῦ κυρίως ιεραποστολικῶς ὁργάνου (γνῶσις τῆς γλώσσης) προκαλεῖ στασιμότητα—*Μόνον ἀποικισταὶ - μοναχοὶ κοπιάζοντες στὶς ρωσικὲς κτήσεις τῆς Βορείου Αμερικῆς.*

Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς ἴστορίας τῶν ρωσικῶν ιεραποστολῶν ἀνοίγει μὲ τὴν διασιλείαν τοῦ πρώτου Τσάρου, τοῦ Ἰδάν τοῦ Τρομεροῦ (1533-1584) καὶ συνεχίζεται μέχρι τὸν 18ον αἰῶνα. Ἀρχίζει τὸ 1552 μὲ τὴν κατάκτησι τοῦ διασιλείου τοῦ Καζάν, συνεχίζεται μὲ τὴν ἔγωσι τοῦ διασιλείου τοῦ Ἀστραχάν μὲ τὴν Ρώσια τὸ 1566. Ἀκολουθεῖ, ἀπὸ τὸ 1582, ἡ διαθμαία κατάκτησις τῆς Σιβηρίας, ποὺ συνεχίζεται ἀδιάκοπα μέχρι τὸ 1697, διόπτες οἱ Κοζάκοι—οἱ κατακτηταὶ τῆς Σιβηρίας—φθάγοντες τὰ ἀπώτατα ὅρια τῆς Βορειο-ἀνατολικῆς Ασίας.

Ἐτσι εἰσεχώρησε στὴν σύνθεσι τοῦ Ρωσικοῦ κράτους μιὰ ἀπέραντη ποικιλία γένων φυλῶν καὶ ἔθνων. Οἱ ἐπαρχίες τοῦ Καζάν καὶ τοῦ Ἀστραχάν κατοικοῦντο ἀπὸ Ταρτάρους καὶ ἀπὸ τίς ἡμιάγριες, ἐν μέρει Φιγγικές καὶ ἐν μέρει Μογγολικές, φυλές ποὺ ἔσαν ὑποτελεῖς τους: τοὺς Tcheremis, Tchuvash, Mordva, Votian, Nagaits καὶ Bashkir. Ἀργότερα, κατὰ τὸ πρῶτο ἥμισυ τοῦ 17ου αἰῶνος, οἱ ὄρδες τῶν νομάδων Calmuck μετανάστευσαν ἀπὸ τὴν Ασία στὶς περιοχές τοῦ κάτω Βόλγα.

Ἀπὸ τὴν ἀποψί θρησκευτικῆς πίστεως, ἐνα μέρος τῶν Ταρτάρων—κυρίως μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν πόλεων—ήταν προσκολλημένο στὸν Μωαμεθανισμό, ἐνῷ τὸ ἄλλο, καὶ πολυαριθμό-

τερο, ποὺ εἴτε ζοῦσαν σὲ χωριά, εἴτε παρέμεναν νομάδες, παρέμειναν σὲ κατάστασι παχυλῆς εἰδωλολατρείας. Ὁλες οἱ ἄλλες νομαδικὲς φυλές τῶν περιοχῶν αὐτῶν ἔσπιης εἰδωλολάτραι, δηλ. Σαμανισταὶ. Ὁ Χριστιανισμὸς ἔταν γνωστὸς στοὺς Ταρτάρους μόνον καὶ σὲ πολὺ μικρὸ βαθμό, κυρίως μέσω τῶν πολυαριθμῶν Ρώσων αἰχμαλώτων, ποὺ ἔσαν τόσοι ὥστε, δταν ὁ Ἰδάν ὁ Τρομερὸς κατέκτησε τὸ Καζάν ἀπελευθέρωσε 60.000.

Ἄπὸ φυλετικῆς πλευρᾶς οἱ θιαγενεῖς τῆς Σιβηρίας ὑποδιαιροῦντο (δπως καὶ σήμερα) σὲ τρεῖς κύριες ὅμιλους: τὴν Φιγγική, τὴν Μογγολική καὶ τὴν Τουρκο-Ταρταρική. Στὴν πρώτη ἀνήκαν οἱ φυλές τῶν Vogul, Ostiak καὶ Samoyede. Στὴ δεύτερη τῶν Kirgis, Calmuck, Buriat, Tungus, Yakut, Tchuktch, Koriak, Kamtchadale καὶ οἱ διάφορες φυλές τοῦ Ἀμούρ. Στὴν τρίτη ἀνήκαν οἱ Τάρταροι. Σήμερα τρεῖς μορφὲς θρησκείας ἐπικρατοῦν στοὺς λαοὺς αὐτούς. Στὰ Φιγγικὰ φύλα: οἱ Σαμανισμός. Στὰ Μογγολικά: οἱ Λαμαϊσμός. Καὶ στὰ Ταρταρικά: οἱ Μωαμεθανισμός. Οἱ Σαμανισμός εἶγαι ἢ πιὸ ἀρχαία καὶ πιὸ γενικὴ μορφὴ θρησκείας ὅλων τῶν Σιβηρικῶν φυλῶν. Οἱ Λαμαϊσμός εἰσήχθη στὴ Σιβηρία ἀπὸ τὸν Κουμπλάϊ Χάν στὶς ἀρχές τοῦ 13ου αἰῶνος καὶ ὁ Ἰσλαμισμὸς μετεδόθη στὴ Σιβηρία ἀπὸ τὸν Ἀχμέτ Γιρέϊ τὸν 16ο αἰῶνα, περίπου 50 ἔτη πρὶν ἀπὸ τὴν ἔφιξη τῶν Κοζάκων. Οἱ Χριστιανισμός δὲν ὑπῆρχε στὴ Σιβηρία πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάγισι τῶν Ρώσων.

Ολες αὐτές οἱ φυλές ἔπρεπε γὰρ συγδεθοῦν μὲ τὴν ἔθνοτητα καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ρώσιας διὰ μέσου τοῦ φωτισμοῦ τους μὲ τὸ φῶς τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ. Νέα ιεραποστολικὰ προσδλήματα κολοσσιαίων διαστάσεων δημιουργήθηκαν γιὰ τὴν Ρωσικὴ Ἐκκλησία. Οἱ δυσκολίες, που ἔπρεπε γὰρ ἀντιμετωπισθοῦν, ἔσαν πραγματικὰ τεράστιες.

Πρῶτον, πρέπει νὰ λάβῃ κανεὶς ὑπὸ δψιν τὴν ταχύτητα μὲ τὴν διάστημα 145 ἔτῶν, αὐτές οἱ ἀπέραντες περιοχές, ποὺ ἔταν ὀκτὼ η δέκα φορὲς μεγαλύτερες ἀπὸ τὴν Ρώσια, προσαρτήθηκαν στὴν Αὐτοκρατορία. Δεύτερον, τὸ γεγονός ὅτι οἱ θιαγενεῖς φυλές, ποὺ ἔπρεπε γὰρ ἐγιναμιτωθοῦν στὸ Ρωσικὸ κράτος, διέφεραν πολὺ μεταξὺ τους σὲ φυλετικὴ καταγωγὴ, θρησκευτικὴ πίστι, γλώσσα καὶ τρόπο ζωῆς. Τρίτον, τὴν ἔξαιρετικὴ ἀραιότητα τοῦ πληθυσμοῦ, ποὺ ἔταν

διασκορπισμένος σὲ ἀχανεῖς ἐκτάσεις, εἰδικὰ στὴ Σιβηρία. Τέταρτον, τὸν γομαδικὸ τρόπο ζωῆς τῶν θιαγεύων καὶ τὸ ἔξαιρετικὰ χαμηλὸ ἐπίπεδο ἀναπτύξεως τους, ποὺ πληγότας στὴν τελείων ἀγρία κατάστασι. Πέμπτον, τὸ ἔξαιρετικὰ σκληρὸ κλῖμα τῶν νέων περιοχῶν εἰδικὰ στὴ Σιβηρία καὶ "Ἐκτον, τὸ γεγονὸς δτι, γιὰ μὰ σημαντικὴ περίοδο, δρυθιμὸς τοῦ ρωσικοῦ ἀποικισμοῦ τῶν περιοχῶν ποὺ εἶχαν κατακτηθῆ ἥταν πολὺ ἀργὸς καὶ δρακτῆρας του δὲν ἥταν καὶ τόσον ἀμειπτος.

Τὸ ἔργο προυσίαζε ἀσφαλῶς ὀσυγήθιστη δυσκολία. Καὶ ἡ δυσκολία αὐτὴ διπλασιάζεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς δτι σχεδὸν δλοὶ οἱ ἱεραπόστολοι τῆς περιόδου αὐτῆς ἀρχικῶν τὴν δουλειὰ χωρὶς καμιμὰ προετοιμασία, δηλαδὴ χωρὶς γνῶσι τῆς γλῶσσης, τοῦ τρόπου ζωῆς ἡ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν τῶν θιαγεύων. Στὶς περιπτώσεις ποὺ προϋπήρχε μιὰ οὐσιαστικὴ γνῶσις, τὸ ἔργο τους γνώριζε μεγάλη ἐπιτυχία καὶ οἱ θιαγεύεις ἐδαπτίζοντο κατὰ χιλιάδας. Ἀλλὰ αὐτὲς ἥσαν οἱ εὐτυχεῖς ἔξαιρέσεις ποὺ συνέβαιναν μόνον δταν τύχαινε οἱ ἱεραπόστολοι γὰ ἔχουν μάθει ἀπὸ τὴν παιδικὴ τους ἡλικία τὴν γλῶσσα τῶν θιαγεύων καὶ γὰ ἔχουν παρατηρήσει τὶς εἰδικές λεπτομέρειες τοῦ τρόπου ζωῆς τους. Κατὰ τὰ ἀλλα ἥταν ἀδύνατον οἱ ἱεραπόστολοι αὐτῆς τῆς περιόδου γὰ ἀποκτήσουν μιὰ προηγούμενη κατάρτισι, καὶ δταν ἀκόμια τὸ ἥθελαν, γιατὶ δὲν ὑπῆρχαν τότε ἱεραποστολικὰ ἰδρύματα στὴ Ρωσία. Οὐσιαστικὰ οἱ ἱεραποστολικές προσπάθειες καὶ μέθοδοι δὲν εἶχαν ἀκόμη οὔτε καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς προγουμένης πείρας.

"Οσον ἀφορᾶ στὴν πεῖρα τῶν ιδίων τῶν ιοναγῶν - ἀποικιστῶν, περιωριζόταν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, στὴν ἔξωτερην δψι τῆς θρησκείας, ποὺ τὸ παιδικὸ πγεῦμα τῶν θιαγεύων υἱοθετοῦσε ἀπὸ τοὺς καθοδηγητάς τους κατὰ τρόπο περισσότερο μιμητικὸ παρὰ συνειδήτο. Γιὰ μὰ ἔσωτερην ἀφομοίωσι τῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν νοητικὴ εἰσαγωγὴ τους στὴ ζωὴ δὲν μποροῦσε βέβαια σ' ἐκείνη τὴν περίοδο γὰ γίνη οὔτε λόγος, γιατὶ τὰ ἵερα καὶ λειτουργικὰ βιβλία δὲν εἶχαν ἀκόμια μεταφρασθῆ στὶς θιαγεύεις γλῶσσες. Οἱ γλῶσσες οἱ ίδιες δὲν εἶχαν οὔτε καὶ γιὰ τὶς περισσότερες ἀπὸ αὐτῆς δὲν ὑπῆρχαν δγι μόνον ἀπλῶς κείμενα, ἀλλὰ οὔτε στοιχεῖα τῆς ἀλφαριθμῆτον. Μὲ τὴν τέλεσι τῆς θείας Λειτουργίας στὴ σλαβονικὴ ἐκκλησιαστικὴ γλῶσσα, ποὺ τὶς περισσότερες φορὲς δὲν ἥταν καταγοητὴ ἀπὸ τοὺς θιαγεύεις, οἱ ἱεραπόστολοι δὲν μποροῦσαν, δσο καὶ γὰ τὸ ἥθελαν, γὰ τοὺς ἐπιφυτεύσουν τὶς ἀρχὲς τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Μποροῦσαν νὰ τοὺς διαπίζουν, ἀλλὰ μετὰ τὴν βάπτισι, ἐφ' δσον παρέμεναν στὸ προηγούμενο περιβάλλον τους, συνέχιζαν τὸν ίδιο εἰδωλολατρικὸ τρόπο ζωῆς δπως καὶ πρὶν.

"Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτό, ὑπῆρχε καὶ μιὰ δυσκολία ἄλλου εἶδους. Μετὰ τὴν ὑποταγὴ τους στοὺς Ρώσους, πολλὲς ἀπὸ τὶς φυλὲς εἶχαν ἀρχίσει τὴν προτήτηρη πολιτικὴ τους ἀνέξαρτησία καὶ γιὰ αὐτὸ δὲν μποροῦσαν παρὰ νὰ ἀντιμετωπίζουν μὲ ἔχθρότητα τοὺς κατακτητάς τους, καὶ μὲ δυσπιστία τὴν καινούργια πίστι ποὺ αὐτοὶ εἶχαν εἰσαγάγει. Οἱ Ρώσοι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος δὲν τοὺς δημητουργοῦσαν εὐνοϊκὴ διάθεσι γιατί, μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ κατακτητοῦ καὶ σύμφωνα μὲ τὸ πνεύμα τῆς ἐποχῆς, ζητοῦσαν συχγὰ γὰ ἐπιβάλουν τὴ γένα τάξι μὲ τὴν καταστροφὴ τῶν τζαμιῶν καὶ τὸ γκρέμισμα τῶν εἰδώλων. Οἱ Τάρταροι ἰδιαίτερα ἔδειξαν μεγάλη ἔχθρότητα στοὺς Ρώσους. Αὐτοὶ ἥταν οἱ πιὸ πολλοὶ καὶ οἱ πιὸ πολιτισμένοι ἀπὸ τοὺς θιαγεύεις ποὺ ἀπέμεναν, καὶ δὲν μποροῦσαν γὰ ἔχεάσουν πὼς γιὰ δύο σχεδὸν αἰώνες εἶχαν κρατήσει τοὺς Ρώσους κάτω ἀπὸ τὸν δικό τους ζυγό. Οἱ πολιτικὸς καὶ ἐν μέρει θρησκευτικὸς ἀνταγωνισμός, γινόταν ἀκόμη διαιστέρος ἐπειδὴ συχγὰ ἔμενε συγκεκαλυμμένος καὶ παρέλιες ἀγαπόφευκτα τόσο τὸ ἔργο τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς, δσο καὶ τὶς ρωσικὲς ἱεραποστολὲς ἀγάμεσα στοὺς θιαγεύεις. Οἱ θιαγεύεις ἔμεναν ἀποτραβηγμένοι στὸν ἕαυτό του καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ στάθηκαν γιὰ τοὺς Ρώσους ἔνα πλήθος σκοτεινό, αἰγιγματικὸ καὶ ἀκαταγόητο. Ἡταν πολὺ δύσκολο νὰ εἰσδύσουν οἱ κήρυκες τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸν κρυφὸ ἐσωτερικὸ τους κόσμο καὶ γιὰ πολὺ καιρὸ τὸ μόνο ποὺ κατώρθωγαν γὰ κάγουν ἥταν νὰ γιατροῦν γύρω ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸ τους περίβλημα.

"Ἀπὸ τὶς τρεῖς μυρφὲς θρησκευτικῆς πίστεως, δ Σαμανισμός, ποὺ ἥταν ὁ πιὸ πρωτόγονος καὶ εἶχε χαρακτῆρα λιγύτερο ἀνεπτυγμένο, ὑπέκυψε εὐκολώτερα ἀπὸ τὶς ἄλλες στὸν ἀγῶνα. Μεγαλύτερη σταθερότητα ἔδειξε δ Λαμπατικός, ποὺ μὲ τὸν καιρὸ εἶχε ἔξελιχθῆ πολὺ καὶ εἶχε ἀποκτήσει μεγάλη δύναμις ἀγάμεσα στὶς μογγολικὲς φυλές. Ἰσχυρότερη ἀκόμη ἀντίδρασι στὸ κήρυγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ προέβαλε, ἔξ αιτίας τοῦ φαγατικοῦ του χαρακτῆρος, δ Μωαμεθανισμός, ποὺ εἶχε σιγά-σιγά προσελκύσει δλα τὰ ταρταρικὰ ἔθηγη καὶ τὰ εἶγε φέρει κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροή του. Τόσο έθειά εἶχε ριζώσει μέσα στὸ ἔθνος, ὡστε γιὰ τοὺς Ρώσους οἱ λέξεις Τάρταρος καὶ Μωαμεθανὸς ἔγιναν γρήγορα συνώνυμες. Η διαφώτισ τῶν νέων χωρῶν στὴν πίστι τοῦ Χριστοῦ ἔρχισε ἀμέσως μετὰ τὴν κατάκτησί τους. Πρωτεργάται στὸν ἱεραποστολικὸ τοιμέα ἥσαν οἱ ἐπίσκοποι. Κάθε περιφέρεια εἶχε τοὺς ἐπισκόπους-διαφωτιστάς της ποὺ κατετάγησαν ἀργότερα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἀγάμεσα στοὺς ἀγίους καὶ τιμῶνται σήμερα σὰν θρησκευτικοὶ προστάται τῶν χωρῶν αὐτῶν.

(Συνεχίζεται)

Αρχιμ. EUGENE SMIRNOFF

ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ

ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΣ

ΕΖ ΕΠΟΦΕΩΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ

Β'.

Αἱ σχέσεις ιεραποστολῆς καὶ ἐνότητος

"Οταν δὲ ἀγθρωπος διὰ τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ ἑγωῖσμοῦ ἀπεστέρησεν ἔαυτὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐγένετο πρόξενος ζημίας τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ὅπως εἰς Αὐτὸν «ἀνακεφαλαιωθοῦν» τὰ πάντα, κατήρτισεν «ἄπ' αἰῶνος» τὸ σωτηριώδες σχέδιον τῆς θείας οἰκονομίας. Καὶ εἰς μὲν τὸ παρελθόν ἀπέδειξεν δὲ Θεὸς τὴν ἀγάπην Του πρὸς τὸν ἀνθρώπον αηρύζας εἰς αὐτὸν «πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» διὰ τῶν Προφητῶν καὶ τῶν λοιπῶν λειτουργικῶν πνευμάτων, ὅταν δὲ συνετελέσθη δὲ καιρός, φανεροῦται δὲ Γίδες ἐν τῷ κόσμῳ, ἐπιτελῶν πράξιν ἀγάπης, τόσον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός (Ιω. δ' 10, γ' 16, Β' Θεσ. δ' 16, Ἐφεσ. α' 5, δ' 5, Ρωμ. ε' 8), ὅσον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου (Β' Θεσ. δ' 16, Ἐφεσ. ε' 2, Α' Ιω. γ' 16, Γαλ. δ' 20, Ἀποκ. α' 5, πρᾶλ. καὶ τὰς κατὰ συγενδοχὴν ἐκφράσεις).

"Ἡ κένωσις τοῦ Γίος καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ διὰ τοῦ πνεύματος ἐνεργουμένη ἀπάντησις τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἀνθρώπου εἰς αὐτὴν ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀμοιβαίαν αὐτῶν ἔνωσιν δηλ. τὴν Ἐκκλησίαν⁹.

Ἄυτη ὅχι πλέον ὡς μυστικὴ συνοδὸς τῆς ἀκολουθούσης τὸν Ἰσραὴλ πέτρας (τὸν Χριστόν) (Α' Κορ. i' 4), ἀλλὰ ὡς πραγματικῶς οἰκοδομηθεῖσα ἐπ' αὐτῆς (δύντος τοῦ Χριστοῦ ἀκρογωνιαῖσι) (Ἐφ. 6' 20), εἰσέρχεται κατὰ θείαν εὐδοκίαν ὑπὸ τὴν διπλῆν αὐτῆς μορφὴν, τῆς στρατευμάτης καὶ τῆς θριαμβευόσης, ὡς οὐσιαστικὸς παράγων εἰς τὸ ἔργον τῆς λυτρώσεως. Ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα Χριστοῦ καὶ ὡς ἐπὶ γῆς διαιώνιστις τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ λόγου καλεῖται γὰρ συνεχίσῃ τὸ ἔργον Του. Ἡ ἔγγοια αὕτη τῆς συγείειας ἀποτελεῖται κοινὴν συνείδησιν ἐν τῇ Ἐκ-

κλησίᾳ¹⁰, ἐκφράζεται δὲ κατὰ τὸν πλέον σαφῆ τρόπον εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν προσευχὴν: «Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, καὶ γὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον» (Ιω. i' 18, πρᾶλ. κ' 21, καὶ Ματθ. i' 40, Ιω. i' 20, Γαλ. δ' 14). Ἡ ἀναλογία αὕτη τῆς ἀποστολῆς Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας ἴσχυει ὅχι μόνον ὡς πρὸς τὴν μορφὴν καὶ τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸ κίνητρον. Ἡ Ἐκκλησία ἀσκεῖ ιεραποστολὴν ἐξ ἀγάπης (Ἐφ. δ' 15, 16)¹¹.

Μιμούμενη ἡ Ἐκκλησία τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς, καίτοι «ἄγια καὶ ἀμυντος» (Ἐφ. ε' 27), κενοῦται πρὸς τὸν κόσμον (Ιω. i' 15), ἵγα δὲς «κιβωτός», «αὐλή», «Ιερουσαλήμ» συγάξῃ τοὺς πάντας ἐν αὐτῇ, ὑποτάξῃ αὐτοὺς εἰς τὸν Χριστὸν καὶ Αὐτὸς εἰς τὸν Πατέρα, «ἴνα δὲς πάντα ἐν πᾶσιν» (Α' Κορ. iε' 29).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω διαφαίνεται πλέον σαφῶς ἡ δογματικὴ σχέσις μεταξὺ ιεραποστολῆς καὶ ἐνότητος. Ιεραποστολὴ καὶ ἐνότης δὲν εἶναι δύο μεγέθη ἀνεξάρτητα ἀλλήλων, τὰ δοπία πρέπει νὰ προσαχθοῦν ὑπὸ κοινὸν παρανομαστή, ἀλλὰ δύο συνάλληλοι καὶ διάλληλοι μορφαὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, τῆς ἀγάπης. Ἡ μεταξύ των σχέσις δὲν εἶναι ἀθροιστική, ἀλλὰ δυναμική, οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἔγγοιαν μιᾶς ἐνεργοῦ ἀμοιβαιότητος, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔγγοιαν μιᾶς ἀδηρίτου ἐσωτερικῆς ἀγάγκης. Ἡ ιεραποστολὴ ὑπὸ τὴν εὑρεῖται αὐτῆς ἔγγοιαν τῆς κεγώσεως καὶ ἐκχύσεως τοῦ Θεοῦ

10. Ματθ. κη' 19. Πρᾶξ. i' 42, κ' 24 — Πρᾶξ. κοτ' 16, Β' Κορ. γ' 6, ε' 18. Ἐφ. γ' 7 — Α' Κορ. ia' 23, ie' 3. Πρᾶλ. Γαλ. α' 1, 12).

11. Τὸ κίνητρον αὐτὸν μεταγόμενον ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας σύνολον εἰς τὰ καθέκαστα μέλη αὐτῆς εἶναι «ἴκανὸν οὐγὶ δύμας καὶ ἀναγκαῖον». Κατὰ τὰς Πρᾶξεις διὰ τὸν Πέτρον, καὶ κατὰ συνεκδοχὴν διὰ τοὺς λοιπὸὺς ἀποστόλους, ὡς κίνητρον παρονταίσται ή ἐσωτερικὴ ἀναγκαιότης τῆς μεταδόσεως τοῦ λόγου (Πρᾶξ. δ' 20), ἐπὶ τοῦ δοτούν καὶ μόνον ἔξαρταίται ή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων (Πρᾶξ. δ' 12, πρᾶλ. Πρᾶξ. στ' 2). Ἡ ἐσωτερικὴ αὕτη ἀναγκαιότης (Α' Κορ. θ' 16) ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς «ὁφειλῆς» (Ρωμ. α' 14) ισχύει καὶ διὰ τὸν Παῦλον. Ἡ ἀναγκαιότης αὕτη εἶναι προὶὸν τῆς «εὐδοκίας» καὶ τῆς «ἀγάπης» (Φιλιπ. α' 15, 16). Ἀλλὰ καὶ μὴ ἄγνα ἐλατήρια δύνανται γὰρ ἀποτελέσουν κίνητρον διὰ τὴν ιεραποστολήν, ὡς δὲ «φθόνος» καὶ ή «ἔρις» (Φιλιπ. α' 15, 16). Ἐπὶ τῶν δύο τούτων ἀκρών, ἀγάπης-φθόνου, στηρίζεται μία πολύθαμμος κλῆμαξ κινήτρων, ἀντιτροσωπεύοντα τὴν ποικιλίαν τῆς ἐνὸς ἐκάστου ἐν Χριστῷ προαγωγῆς.

9. Ἡ ἔνωσις αὕτη διατυπώται πολλαχῶς καὶ ποικιλοτόπως ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Παραδίδει τὴν Ἰωάννειον διατύπωσιν περὶ τῆς ἀμτέλουν (Ιω. ie' 1 ἔξ.) ἡ τὰς σχετικὰς αἵτησις πρὸς τὸν Πατέρα κατὰ τὴν ἀρχιερατικὴν προσευχὴν (Ιω. i' 11, 20 ἔξ.). Παραδίδει ἐπίσης τὰς Παυλείους ἐκφράσεις περὶ ποιῶν «σώματος» (Α' Κορ. i' 17, Ρωμ. ib' 5, Α' Κορ. ib' 12, ε' 15, Ἐφ. α' 22, δ' 4, ε' 23, ib' 16. Κολ. α' 18) ἡ τῆς «οἰκοδομῆς» (Ἐφ. δ' 21) ἢ τοῦ «γάμου» (Β' Κορ. ia' 2, Ἐφ. ε' 32 - Β' Κορ. α' 22).

φέρει μεθ' ἔαυτῆς ὡς ἀμεσον ἐπιγένεσιν τὴν ἑνότητα, οὐχὶ μόνον ὡς ἐσχατολογικὸν ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ καὶ ὡς πραγμάτωσιν εἰς ἐκάστην αὐτῆς ἐπὶ μέρους ἐκδήλωσιν. Ἡ Ἑγότης πάλιν ἐξαιρομένη εἰς τὴν γῆδον μηγμονεύεθείσαν προσωποκρατῆ ταύτισιν, ἀποβαίνει ἀφετηρίᾳ νέας κενώσεως κ.ο.κ.

Ἐξετάζοντες τὸ θέμα Ἱεραποστολῆς καὶ ἐνδητήτος ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καλούμεθα καὶ πάλιν νὰ διμολογήσωμεν τὴν οὐσιώδη αὐτῶν σχέσιν, ή ὅποια ἐπιθετικοῦται ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ὑποστάσεως τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ καθιδρύματος αὐτοῦ τῆς ἀγάπης. Μὲ τὴν ίδίαν ὅμως ἐκπυνοήν πρέπει νὰ διμολογήσωμεν, ὅτι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ ἔννοια τῆς ἐνότητος καταγοεῖται περισσότερον τῆς ἔννοιας τῆς Ἱεραποστολῆς. Τοῦτο μαρτυρεῖται πολλαπλῶς. Ἐνταῦθα ἀρκούμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐγὼ ἡ ἐνότης θεωρεῖται ὡς τὶ τὸ αὐτονόητον καὶ κατὰ τῶν καταλυόντων τύτην ἐπικρέμανται — καὶ δικαίως — δικρύταται ἐκκλησιαστικαὶ ποιναὶ, ή Ἱεραποστολὴ ἀντιθέτως καλεῖται πολλάκις νὰ ὑπερασπίσῃ ἐαυτὴν ἢ καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν θέσιν, τὴν ὅποιαν ἔχει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

‘Η διαπίστωσις αὐτῆς είναι δι’ ήμιδες ἀκρως διδακτική καὶ μᾶς καλεῖ νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς αὐτήν. Οἱ ἔναγτι τῆς Ἱεραποστολῆς σκεπτικισμὸς θέτει αὐτομάτως ὑπὸ κρίσιν τὸν περὶ ἐνότητος λόγον. Εἳναν ή ἐνότης δὲν ὁδηγῇ αὐθοριμήτως εἰς κένωσιν, τότε ἀφεύκτως τίθεται τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς ποιότητος καὶ τοῦ διαθιμοῦ τῆς ἐνότητος. Η Ἔκκλησία, ή δποία διστάζει γὰρ ἀσκήσῃ Ἱεραποστολὴν ἐν δύναμιτι τῆς ἐνότητος τούτεστι τῆς Ιδίας αὐτῆς ὑποστάσεως, μαρτυρεῖ δτι πάσχει ὡς πρὸς τὴν ἐνότητα. Τὸ πρὸς ἑαυτὴν ἐνδιαφέρον τιθέμενον ἐν ἀντιδιαστολῇ πρὸς τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς ἔκτος αὐτῆς, συνιστᾶ λανθασμένην μορφὴν ἀγάπης, ἐν δλλοις λόγοις ἐγινώσιμόν. Τὸ κακὸν ἐν προκειμένῳ ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός δτι δ ἐγωσμὸς αὐτὸς δημιουργεῖ μίαν φευδαίσθησιν περὶ ἐνότητος, ή δποία διστάζεται τὴν κατανόησιν τῆς ἀλγθοῦς καταστάσεως, δηλ. δτι ή τοιαύτη περὶ ἐνότητος ἀντίληψις

συντελεῖ εἰς τὴν κατάλυσιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐνότητος. Υπὸ τὴν σκοπιὰν αὐτὴν καταγοῦμεν πιθανῶς καλλίτερον τὴν αἰτίαν τοῦ τόσου ὀδυνηροῦ σχίζματος τῆς ὁρατῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσης δὲν είναι ἵσως ἀσχετον πρὸς αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἀρχικὸν κίνητρον τῆς σημερινῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως προέρχεται ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῶν προτεσταντικῶν ιεραποστολῶν.

"Οσον δημιώς είναι άληθες δτι ή ιεραποστολή δόδηγει εις ένοτητα, άλλο τόσον είναι έσφαλμένον νά χρησιμοποιηθῇ αυτη ὡς μέσον διὰ τὴν ένοτητα. Ο ισχυρισμός μας αυτὸς ἐκ πρώτης ζψεως φαίνεται δτι ἀπορρίπτει δληγ τὴν μέχρι τοῦδε ἀναπτυχθεῖσαν θεωρίαν περὶ ιεραποστολῆς, εις τὴν πραγματικότητα συμβαίνει δημιως τὸ ἀντίθετον. Η ιεραποστολὴ κατατείνει εις ένοτητα ἐφ' δσον προϋποθέτει αυτήν, δηλ. καθ' δσον αυτη είναι κένωσις μιᾶς προϋπαρξάσης ένοτητος. Χρησιμοποιουμένη δημιως ή ιεραποστολὴ ὡς μέσον διὰ τὴν θεραπείαν τῆς νοσούσης ένοτητος, στερεῖται τοῦ πρωταρχικοῦ αυτῆς χαρακτῆρος τῆς θεραπείας αυτῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους στρέφεται, μεταβάλλεται δὲ εις μίαν Φυεῦδη κένωσιν, ή ὁποία ἀποσκοπεῖ εις τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἀλλων πρὸς ἔξυπηρέτησιν τοῦ ἐνεργοῦντος ὑποκειμένου. Μία τοιούτου εἰδούς ιεραποστολὴ είναι κατὰ βάθος ἐγωισμός.

Αλλὰ καὶ γενικώτερον εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ γίνηται λόγος περὶ τῆς ἱεραποστολῆς ώς μέσου διὰ τὴν ἑνότητα, ἕστω καὶ ἂν αὕτη δὲν ἔχει ώς ἀποτέλεσμα τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἐνεργοῦντος ὑποκειμένου, ἀλλὰ τὴν πραγματικὴν ταύτισιν αὐτοῦ μὲ τὸ ἔτερον ὑποκείμενον, πρὸς τὸ ὅποιον στρέφεται ἡ κένωσις τοῦ πρώτου. Οἱ δρος «μέσον», τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην τευ κλίμακα, ὑπεισάγει τὴν ἔννοιαν τῆς σκοπιμότητος, ἐν ἀλλοις λόγοις φέρει εἰς τὸ μέσον λογικὰ κατηγορήματα. Ή ἱεραποστολὴ δημιώς ώς προϊόν τῆς ἀγάπης δὲν εἶναι οὕτε συμπερασματικὸς λόγος, οὕτε ἐπιτυχὴ τοῦ συναισθήματος, ἀλλὰ ἐκδήλωσις καὶ φορὰ δλοκλήρου τοῦ ὑποκειμένου.

(Συνεχίζεται)

ΗΛΙΑΣ ΒΟΤΑΓΑΡΑΚΗΣ

“ΠΟΡΕΥΘΕΝΤΕΣ”

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ

Γοαφεῖα : Σίνα 30, Ἀθῆναι (135) τηλ. 628.192

Ὑπεύθυνος : Ἀρχιμ. Ἀναστάσιος Γ. Γιαννουλᾶτος.

*Εμβάσματα : Δίδα Αργυρώ Κοντογιώργη.

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου: Δημήτριος Ἡλιάδης.

Τύποις: «ΠΑΤΜΟΣ» Γραφικά Τέχναι, Σαρωτή 10
Αθηναί (113). Τηλ. 314.069

Ἐλληνικὴ ἔκδοσις :

'Ετησία Συνδρομή Λοχ. 15

Τιμὴ φύλλον πρὸς τὸν θεόν

*Αγγλική ἔκδοσις : § 1
Γίνονται δεκταὶ συνδρομαὶ ἐνισχύοεως τῆς προσ-*

παθείας.
Διὰ τὰ ἐνυπόγραφα ἀδόξα ενθύνονται οἱ συντάκται των.
Ἐπιτρέπεται πᾶσα ἀνάδημοστενσις, ὑπὸ τὸν δόον ὅτι